

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte

Profesionālā bakalaura studiju programma “Sākumizglītības skolotājs”

LĪVA SABĪNE KAŽMERE

**Digitālie līdzekļi lasītprasmes apguvei 5-6 gadus veciem bērniem
pirmsskolā**

Bakalaura darbs

Darba vadītāja

Profesore

Dr.paed.

Zenta Anspoka

Akadēmiskais amats

Zinātniskais / akadēmiskais
grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

Rīga 2024

Anotācija

Bakalaura darba **autore** ir Līva Sabīne Kažmere.

Bakalaura darba tēma ir “Digitālie līdzekļi lasītprasmes apguvei 5-6 gadus veciem bērniem pirmsskolā”.

Bakalaura darba **mērķis** ir izpētīt digitālo līdzekļu izmantošanas iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes apguvei, apkopot rezultātus un izstrādāt priekšlikumus lasītprasmes pilnveidošanai pirmsskolā.

Bakalaura darbu veido divas daļas- teorētiskā daļa un empīriskā daļa.

Teorētiskajā daļā pētīts un raksturots lasītprasmes jēdziens teorētiskajā literatūrā, raksturotas lasītprasmes apguves metodes, kā arī raksturotas lasītprasmes apguves metodes, izmantojot digitālus mācību līdzekļus.

Empīriskajā daļā tika veikts **pedagoģiskais vērojums** pirmsskolā, **izvirzīti kritēriji lasītprasmes apguves līmeņa izvērtēšanai** 5-6 gadus veciem bērniem. Balstoties uz bērnu vecumposmam raksturīgām iezīmēm, bērnu mācīšanās vajadzībām un interesēm, tika atlasīti un integrēti 3 dažādi digitālie mācību līdzekļi lasītprasmes apguves sekmēšanai. Tika veikta iegūto **datu analīze, lai secinātu, kā un vai bērnu lasītprasme ir mainījusies**, pēc digitālo mācību līdzekļu integrēšanas mācību procesā.

Bakalaura darba **struktūra**- anotācija latviešu valodā, anotācija angļu valodā, ievads, teorētiskā un empīriskā daļa, ieteikumi digitālo mācību līdzekļu lietošanai lasītprasmes apguvē pirmsskolā, secinājumi, izmantotās literatūras un avotu saraksts, kā arī pielikumi. Darba apjoms ir 52 lapaspuses, 6 tabulas, 11 attēli, 2 pielikumi. Bakalaura darbā izmantoti 45 literatūras avoti.

Atslēgas vārdi: *bērns, lasītprasme, lasītprasmes attīstība, digitāli mācību līdzekļi, mācību process, lasīšana*

Annotation

The author of bachelor's thesis is Līva Sabīne Kažmere.

The **topic** of bachelor's thesis is "Digital resources for learning literacy (reading skills) for 5-6 year old children in preschool".

The **aim** of bachelor's thesis is to explore and investigate the possibilities of using digital resources for reading skill acquisition for 5-6 year old children, to summarize the results and to develop proposals for improving literacy (reading skills) in preschool.

Bachelor's thesis consist of two parts- theoretical part and the empirical part.

Theoretical part studies and characterizes the concept of reading literacy in theoretical literature, describes methods of reading literacy acquisition, as well as describes methods of reading literacy acquisition using digital learning resources.

In the empirical part **pedagogical observation** was conducted in preschool, **criteria were set for assessing the level of reading literacy acquisition** for 5-6 year old children. Based on the characteristics of the age group, learning needs and interests of children, 3 different digital learning tools were selected and integrated in learning process to promote reading skill acquisition. The obtained data was analyzed to conclude **how and whether children skills have changed** after the integration of digital resources in the learning process.

Bachelor thesis **structure** consists of annotation in Latvian and annotation in English, an introduction, a theoretical and empirical part, recommendations for digital learning resource use in reading skill acquisition in preschool, a list of used literature and appendix. Bachelor's thesis volume is 52 pages, 6 tables of contents, 11 images, 2 appendices and 45 literature sources where used in Bachelor's thesis.

Keywords: *child, reading skills, reading skills development, digital learning resources, learning process, reading.*

Satura rādītājs

Ievads.....	5
1.Lasītprasmes vispārīgs raksturojums	10
1.1 Lasītprasmes jēdziens	10
1.2. Lasītprasmes apguves metodes ar digitāliem mācību līdzekļiem	17
2. Pētījums par digitālo līdzekļu lietošanu lasītprasmes apguvē 5-6 gadus veciem bērniem..	25
2.1 Pētījuma organizācija un metodes.....	25
2.2 Eksperimentālā darbība lasītprasmes apguves procesā un iegūto rezultātu analīze	29
2.2.1 Respondentu rakstrojums pedagoģiskā novērojuma ietvaros	30
2.2.2. Digitāli mācību līdzekļi lasītprasmes apguvē pētījuma ietvaros un to saistība ar bērnu lasītprasmes attīstību	39
Ieteikumi digitālo līdzekļu izmantošanai lasītprasmes apguvei pirmsskolā	52
Secinājumi.....	53
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	54
Pielikumi	58

Ievads

21.gadsimta bērni dzimst un aug informācijas piesātinātā laikā un vidē. Sabiedrība aktīvi un regulāri patērē medijus un izmanto tehnoloģiju sniegtās iespējas, lai nodotu, saņemtu un apmainītos ar sev aktuālu un saistošu informāciju. Plaši tiek izmantoti sociālie mediji, kas pamazām un pakāpeniski aizstāj tradicionālos medijus- avīzes, radio un televīziju, savukārt tehnoloģijas samazina ierīču skaitu un to patēriņu, tās apvienojot vienuviet, piemēram, kalendāri, pulksteņi un plānotāji kā lietotnes ir pieejamas mobilajos telefonos un viedierīces. Iespēja lietot internetu, tehnoloģijas un digitālus materiālus, sniedz pieeju izglītībai, treniņiem/apmācībām un darba iespējas, kas var palīdzēt mazināt nabadzības riskus, kā arī sniegt informāciju, lai indivīdi saņemtu informāciju, kas var palīdzēt pasargāt un uzlabot viņu veselību, personisko drošību un viņu tiesības (The Lancet, 2018).

2019.gada IEA PIRLS pētījumā “Vecāku ietekme uz bērna lasītprasmi” tika secināts, ka lielākā ietekme uz skolēnu lasītprasmes sasniegumiem ir kopīgai grāmatu lasīšanai pirmsskolas vecumā, kas ir vistiešākā lasīšanu veicinošā aktivitāte (Skolēnu sasniegumi lasīšanā 2019) . Mediju piedāvātās iespējas un inovācijas tieši iespaido izglītības procesu arī pirmsskolā, lai bērnus laicīgi un mērķtiecīgi sagatavotu digitālo prasmju lietošanai.

Globalizācijas radītās, dinamiskās pārmaiņas iespaido bērna attīstību, kas vērojams arī izglītības kontekstā. Skola2030 projekta ietvaros ir aktualizējies vajadzība pēc digitālās kompetences pirmsskolas vecuma bērniem, lai tie, apgūstot pirmsskolu, jau apgūst zināšanas un iemaņas kā topoši digitālas informācijas un resursu patērētāji. 5-6 gadu vecumā notiek strauja bērna intelektuālā attīstība, attīstās bērna domāšana un iztēle (VISC, 2016) . Izglītības un zinātnes ministre Anda Čakša 2023.gadā, paužot viedokli par skolēnu lasītprasmes monitorēšanu, pozitīvi vērtē digitālo materiālu iesaistīšanu mācību procesā- “Lai lasīšanā iesaistītu jaunus lasītājus, kuri dod priekšroku digitālajai videi, ir jāattīsta jauni instrumenti – digitālai lasītprasmei pielāgotas grāmatas ar interaktīvu saturu, kas ļauj pārveidot saturu vizuālā medijā, veidot refleksiju un izmantot to kā pamatu savai jaunradei vai vērtējumam” (Latvijā veidojams digitālai lasītprasmei pielāgots saturs, 2023).

Strādājot ar digitāliem materiāliem ir svarīga pieaugušo iesaistīšanās, kuri ieklausās, seko līdzī un paplašina bērna pētniecības procesu, nevis pieaugušā vadītu, instruētu dalību, kas ierobežo bērna pētniecības procesu (Rosenfield, 2022).

Galvenais veids, kā bērns bērnībā mācās, ir, izmantojot rotaļu. Digitālo līdzekļu attīstība un pieeja rada iespēju mācīties ne tikai ar tradicionāliem mācību līdzekļiem kā grāmatas un darba burtnīcas, bet arī izmantojot interaktīvas metodes, piemēram, interaktīvo tāfeli, bērnu vajadzībām un interesēm radītas lietotnes viedierīcēs, grāmatas un darba burtnīcas digitālā formātā, vai to saturs atklāts animācijās, video vai audio formātā. Informācija ir piesātināta ar dažādiem ilustratīviem materiāliem, kas ir vērtīgi, ņemot vērā bērnu mācīšanās stilus pēc viņu personības un vajadzībām, atbilstoši vecumposmam.

Digitāli radīts saturs ir dinamisks, interaktīvs un saistošs gandrīz ikvienam bērnam, īpaši, ja ģimenē medijus un tehnoloģijas lieto pastiprināti ikdienā, tradicionālo mediju vietā. Tiek radīta jauna, apvienojoša telpa, kurai nav ierobežojumu, jebkurš indivīds var piekļūt un saņemt sev aktuālu un noderīgu informāciju ar pāris klikšķu palīdzību, no jebkuras vietas pasaulē. Kā piemēru var minēt iespēju apmeklēt virtuālas ekskursijas muzejos visā pasaulē, kur bērni un pieaugušie var būt dalībnieki, nepametot savu dzīvesvietu.

Jāņem vērā, ka, gan mācot bērniem lietot digitālos materiālus un tehnoloģijas pieaugušā vadībā un individuāli, ir joprojām jāievēro noteikumi. Noteikumi definējami vienlaikus ar tehnoloģiju izmantošanas uzsākšanu (Rubene, 2024). Bērnam trūkst pieredzes un izpratnes par interneta drošību, kā arī tā pastiprinātu patēriņu, kas iespaido bērna nervu sistēmu, spēju regulēt emocijas, pacietības un koncentrēšanās spēju pasliktināšanos un robežas. Konstruktīvisma teorijas autors Džons Djūijs (John Dewey) uzsver, cik nozīmīga ir mācīšanās darot (hands-on learning), kas bagātina bērna pieredzi, tostarp, reālās dzīves situācijās (Tsulaia, 2023).

Digitālo tehnoloģiju lietojums noder, ņemot vērā bērnu mācīšanās stilu jeb veidu, kā bērns izvēlas, apstrādā un reflektē iegūto informāciju ar maņu orgānu palīdzību. Digitālie materiāli apvieno vizuālos līdzekļus (grafikas, ilustrācijas, kustīgi un nekustīgi attēli, ilustrācijas), audiālos līdzekļus (video, sarunu ieraksti, raidieraksti, diskusijas, mūzika, skaņas un runa), un kinētiskos mācīšanās veidus (lomu spēles, dejošana, kustības). Ir vērtīgi integrēt digitālos mācību līdzekļus, kas mācību procesu ļauj diferencēt un individualizēt atbilstoši bērna vajadzībām. Tie ir plaši pieejami, un ir gan maksas gan bezmaksas. Tie ir

pieejami jebkurā valodā, tos iespējams izmantot ilgtermiņā, kā arī daļa no tiem ir interaktīva- pastāv iespēja tos pielāgot un uzlabot, atbilstoši izglītības mērķiem un prasībām.

Šis faktors ir īpaši nozīmīgs darbā ar bērniem, kuriem ir mācīšanās traucējumi, piemēram, pirmsskolas vecuma bērni, kuri nerunā vai kuriem ir runas darbības traucējumi. Šie bērni izmanto alternatīvās komunikācijas metodes, piemēram, planšetdatorus, kā komunikācijas un mācību līdzekli ikdienā. Jāmin arī negatīvie faktori digitālo mācību līdzekļu pieejamības un lietojuma kontekstā, jo aktuāla problēma ir bērnu un pusaudžu atkarība no viedierīču lietojuma, kas izraisa emocionālu, impulsīvu un nevēlamu uzvedību, kā arī vienveidīga satura patērēšana samazina bērna potenciālu- rodas nevēlēšanās izmēģināt un iepazīt jaunu informāciju, bērna izaugsme tiek bremsēta vai tās dinamika samazinās, kā arī ierīces un digitāla informācija un saturs tiek lietots bez mērķa un jēgas, tādējādi, zaudējot to vērtību. Amerikāņu Psiholoģijas Asociācija (APA) veica pētījumu par tehnoloģiju negatīvo ietekmi uz bērnu tehnoloģiju patēriņu, kā arī dažādām attīstības, un uzvedības problēmām:

- Uzmanības deficīts, agresīva uzvedība, aptaukošanās, fiziskas aktivitātes trūkums, miega traucējumi.
- Muskuļu-skeleta problēmas, saistībā ar sēdošu dzīvesveidu.
- Lielāka iespēja mūža ilgai aptaukošanās un kardiovaskulārām slimībām.
- Miega traucējumi un nekvalitatīvs miegs bērniem, kuri pārmērīgi izmanto sociālos medijus vai tur mobilās ierīces savā guļamistabā. (Children and Technology: Positive and negative effects, 2022).

Pētījuma aktualitāte. Pirmsskolas izglītības programmas īstenošanas mērķis ir bērns, kas dzīvo veselīgi, aktīvi, patstāvīgi darbojas un ar prieku mācās, gūstot pieredzi par apkārtējo pasauli (Ministru kabinets, 2018). Mācību procesa satura veidošanā tiek meklēti jauni un saistoši veidi, kā bērniem gūt mācību pieredzi, tostarp, iesaistot interaktīvus materiālus un digitālo tehnoloģiju radītas iespējas. Radot pozitīvu attieksmi pret digitālu materiālu un tehnoloģiju lietojumu, kā arī demonstrējot jēgpilnu to lietojumu, bērns mācās iegūt un izmantot sev aktuālu, piemērotu un atbilstošu informāciju. Digitālo materiālu spektrs ir plašs- audiovizuāli materiāli kā video, audio ieraksti ar pasakām, teikām un cita veida literatūru, ilustrācijas, kustīgi attēli, interaktīvas spēles un lietotnes. Šos materiālus

kā līdzekli var integrēt katrā mācību jomā, jo tie ir daudzfunkcionāli, tie izveidoti pēc pirmsskolas vecuma bērna vajadzībām un interesēm atbilstošām tēmām, kā arī tie sniedz prasmes darboties jēgpilni un mērķtiecīgi ar digitālu saturu, lai nostiprinātu konkrētas prasmes un papildinātu zināšanas.

Pētījuma hipotēze: 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasme tiek sekmēta, ja izmanto digitāli radītus materiālus (video, interaktīvas spēles, didaktiskie materiāli digitālā formātā) un saturu apvienojumā ar tradicionāliem mācību līdzekļiem.

Pētījuma objekts. Pirmsskolas pedagoģiskais process lasītprasmes apgūvē.

Pētījuma priekšmets. Digitālie mācību līdzekļi 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes pilnveidošanai.

Pētījuma mērķis. Izpētīt digitālo līdzekļu izmantošanas iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes apgūvei, apkopot rezultātus un izstrādāt priekšlikumus lasītprasmes pilnveidošanai pirmsskolā.

Pētījuma jautājumi:

- Kādas metodes un līdzekļi tiek izmantoti lasītprasmes apgūvē pirmsskolā?
- Kādi digitāli līdzekļi var tikt izmantoti lasītprasmes apgūves procesā pirmsskolā?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt- teorētisko literatūru par lasītprasmes attīstību un apgūvi pirmsskolā 5-6 gadus veciem bērniem.
2. Pētīt lasītprasmes apgūves saturu un metodiku un tās apgūves vērtēšanu pirmsskolā.
3. Izvēlēties pirmsskolas vecuma bērnu vecumposmam, vajadzībām un interesēm atbilstošus, digitālus mācību līdzekļus lasītprasmes apgūves procesā, pārbaudīt to ietekmi lasītprasmes apgūvi un apkopot pētījuma rezultātus.
4. Izstrādāt priekšlikumus, kā digitālos mācību līdzekļus efektīvi un jēgpilni izmantot mācību procesa laikā pirmsskolā, lai apgūtu lasītprasmi.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskā – zinātniskās literatūras analīze.

2. Empīriskās:

2.1. Pedagoģiskā procesa novērojums.

2.2. . Izmēģinājumdarbība.

2. 3. Pārrunas.

Pētījuma bāze. 20 5-6 gadus veci bērni X pirmsskolas iestādē

1.Lasītprasmes vispārīgs raksturojums

1.1 Lasītprasmes jēdziens

Vārdu “lasītprasme” veido divi vārdi- lasīt un prasme. Vārds “lasīt” nozīmē uztvert, saprast rakstu valodā, un “prasme”- spēju un īpašību kopums kādas darbības/uzdevuma veikšanai (Latviešu literārās valodas vārdnīca, 1996). Tātad, lasītprasme ir prasme atkodēt grafiskās zīmes, burtus un simbolus, tos pārveidot skaņās, vārdos un teikumos, kā arī uztvert rakstītās valodas saturu un nozīmi. Līdz ar bērna fizioloģiskās attīstības īpatnībām, ir svarīgi izvērtēt arī bērna kognitīvo spēju attīstību- atmiņu, uztveri un domāšanu- kas tiešā veidā iespaido bērna potenciālu lasītprasmes apgūvē. Tātad, bērns ne tikai atkodē uzrakstīto, transformējot grafiskās zīmes skaņās un simbolos, bet arī to saista ar savu pieredzi.

Lai šis process būtu efektīvs un jēgpilns, ir jāizvērtē bērna veselības stāvoklis, tostarp redzes un dzirdes attīstība un atbilstība. Ja bērnam ir apgrūtināta redze, viņam var rasties grūtības atpazīt burtus tekstā, savilkt zilbes vārdos un uztvert uzrakstīto. Savukārt skaņu izrunu un spēju tās atšķirt un saistīt ar atbilstošu burtu izriet no dzirdes. Dzirdē ietekmē to, kā bērns uztver informāciju, un to analizē pēc bērna runas attīstības izvērtējuma.

Bez valodas lasītprasme nav iedomājama (Ozola, Geske, 2019). Valoda ir instruments, saziņas līdzeklis, kultūras atspoguļojums un instruments pašizpaušmei un mijiedarbībai ar sabiedrību. Tās attīstībai pirmsskolas vecuma bērnu apmācībā jāvērs padziļināta uzmanība, jo valodas prasmju trūkums vai nepilnība, iespaido bērna lasītprasmi, runu un rakstītprasmi.

Jāmin, ka bērna mācīšanās sākas no bērna piedzimšanas, bērnam dzirdot, kā vecāki runā savstarpēji un kā komunicē ar bērnu, kā veido emocionālo, fizisko un mācību vidi, kurā bērns aug un attīstās, gan pirms pirmsskolas izglītības uzsākšanas, gan tās laikā, gan pēc. Nodrošinot bērnam resursus, materiālus un pielāgojot vidi viņa vajadzībām, spējām un attīstībai, ir iespējams sekmēt bērnam motivāciju mācīties, veidot pozitīvu attieksmi pret mācīšanās un izziņas procesiem, kā arī trenēt kognitīvās prasmes- uztveri, atmiņu, domāšanu- izmantojot daudzveidīgu atbalsta materiālu. Līdz trīs gadu vecumam bērniem

dominē uzskatāmi konkrētā domāšana- bērns uztver, iegaumē un izprot to informāciju, ko iegūst caur sajūtām (Zariņa, 2019).

Šeit iespējams izmantot arī digitālos līdzekļus apvienojumā ar drukātajiem un taustes jeb taktilajiem elementiem, kas bagātina bērna pieredzi, iepazīstot lietus, objektus un situācijas, kas pasniegtas gan reālajā, gan digitālajā vidē, piemēram, video materiāli par dzīvi laukos, bērniem, kuriem nav pieredzes vai bijusi iespēja apmeklēt vidi laukos. Ir pieejamas digitālas spēles, kur vārdi jāsavieno ar tiem atbilstošo attēlu, kuros uzspiežot uz vārda kartītes, tiek atskaņots vārda precīzs skanējums. Šādā formātā bērns gūst iespēju pieredzēt mācību procesu vizuāli, audiāli un ar kustību (acs-roku koordinācija), kas ir īpaši svarīga, arī rakstītprasmes attīstībā.

Lasītprasme nenozīmē tikai grāmatu lasīšanu, to iespējams pilnveidot un apgūt arī izmantojot vidi kā resursu, piemēram, lasot automašīnu modeļu nosaukumus, pētot reklāmas bukletus vai veikalu uzrakstus, kā arī rosinot bērnos interesi un vēlmi iepazīt burtus, tos atpazīt apkārtējā vidē, un saistīt tos ar atbilstošu skaņu.

Lingvodidaktikas vārdnīcā lasītprasme definēta kā māka atveidot skaņas ar burtiem, savienot burtus vārdos, uztvert, izprast, analizēt un novērtēt rakstītu tekstu, apzināties lasīšanas mērķi un izvēlēties atbilstīgu veidu, ievērojot lasītāja kultūru (Skujiņa, Anspoka, Kalnbērziņa, Šalme, 2011). Lai bērns būtu gatavs sākt apgūt lasītprasmi, ir svarīgi monitorēt viņa prasmju un attīstības līmeni atbilstoši vecumposmam, izvērtējot, kāds ir bērna vārdu krājums, kādas ir grūtības un izaicinājumi, ar ko bērns saskaras ikdienas mācību procesā, un kā un cik attīstītas ir bērna maņas, kas saistītas ar lasīšanas procesu, kā runa, dzirde, redze un arī tauste.

Lai izlasītu vārdu, bērnam ir jāfokusē skatiens, jāspēj atkodēt burti un tiem atbilstošās skaņas, lai vārdu izlasītu, to uztvertu un saistītu ar atbilstošo tēlu atmiņā. Ne mazāk svarīga ir bērna motivācijas uzturēšana, kas sekmē bērna iekšējo motivāciju un vēlmi trenēt lasītprasmi un to apgūt. Šo motivāciju bērns visvairāk apgūst pirmsābece posmā. Šajā posmā svarīga ir pieaugušā (vecāka un/vai pedagoga) iesaiste un atbalsts bērnam, tostarp, ar lasīšanas pieredzes sniegšanu.

Pieaugušā lasījums ir lasītprasmes attīstības elements, jo bērns dzird, kā tiek izrunāti vārdi, uztver sižetu, kā arī netieši formē attieksmes pret lasīto un uztverto. Pieaugušā

lasījums dod iespēju iegūt jaunu informāciju, vērot un atdarināt lasītāja pieredzi, un reizē lasīt, it kā fotografējot vārdus un uztverot tos lasījumā (Anspoka, Tūbele, 2015).

Bērna lasīšanas pieredzi pirmsābece periodā bagātina attēli un ilustrācijas, kas papildina teksta vēstījumu. Bērnu grāmatu piedāvājums mūsdienās ir bagātīgs, ir pieejamas grāmatas ar dažādām ilustrācijām- akvareļu gleznām, skicēm, fotogrāfijām, atveramiem lodziņiem, kuros paslēpies pārsteigums vai papildinoši elementi, kas rada pamatus lasītā izpratnei. Tāpat grāmatas drukātas ar dažādiem burtu elementiem, kā drukātiem vai rakstītiem burtiem, lielā vai mazā izmērā.

Vecākiem bērniem ir svarīgi pēc lasītā uzdot atvērta tipa jautājumus par dzirdēto, kā arī analizēt, ko bērns ir uztvēris, kas ir radījis emocionālu pārdzīvojumu, un trenēt bērna atmiņu. Ir pieejamas arī animācijas filmas un video, kuros izspēlēti literāro darbu sižeti, bagātināti ar dialogrunu, pielāgojot balss intonāciju atbilstoši grāmatas varoņu personībām un emocijām. Apvienojot tradicionālo lasīšanas metodi, kopā ar vizuāli ilustratīvo, bērns gūst pieredzi kā lietotājs un lasītājs. Tāpat ir pieejami personalizēti produkti ar bērna vārdu, kas īpaši saistoši zīdaiņu vecākiem, ko bērns pieaugot saista ar sevi, izmantojot personalizētus priekšmetus, bērns fotogrāfijas veidā atmiņā saglabā to, kā izskatās viņa vārds, kas vēlāk sekmē vēlmi izzināt un izprast, meklēt sava vārda burtu citos materiālos un formātos. Diskusija kā bērna dialogs ar pieaugušo var notikt, piemēram, pārrunājot uz grāmatas vāka attēloto, rosinot bērnam minēt un izteikt viedokli par redzēto. Strādājot ar bērnu individuāli, iesaistot lasīšanu kā ikdienas rutīnas sastāvdaļu, gan ar lasīšanu priekšā, gan aktīvu izpēti, bērņā rodas motivācija apgūt lasītprasmi. Šajā posmā svarīgi vērst bērna interesi un uzmanību burtiem, kā tie attēloti, un kādas skaņas ir tiem atbilstošas, vērsot uzmanību precīzai skaņu izrunai.

Pirmsskolas mācību procesā plaši tiek izmantoti daudzveidīgi literārie darbi- dzejoļi, teikas, pasakas, tautas dziesmas, lugas,- kas ne tikai nostprina bērnos izpratni par vērtībām un tikumiem, rosina patriotisma izjūtu un ļauj iepazīt pasauli un sabiedrību, un bagātina bērnu vārdu krājumu. Bērni mācās darbībā un izmantojot savu pieredzi, , tostarp, grāmatas turēšana, lapaspušu šķirstīšana, to pētīšana/apskatīšana, attēlu interpretēšana un lasīšanas imitācija plāpājot (*babbling*) (Gould, 2015). Ja bērns darbojas ar lasāmo materiālu, un uztverto informāciju replicē praktiskā darbībā, tiek stimulēta kognitīvā darbība, kas rosina iztēles attīstību un informācijas uzglabāšanu ilgtermiņa atmiņā, kas

saistās ar emocijām, patiku un motivāciju izzināt. Grāmatas par burtiem, sižetiskiem notikumiem mežā, lauku sētā, pasaku grāmatas un tamlīdzīgi, rosina vēlmi izprast, izzināt, izdzīvot un pieredzēt.

Lasītprasmē raksturotas divas pieejas- tradicionālā un veseluma pieeja (Kraščiņa, Otomere, Vaivade, Valdmane, 2019). Tradicionālā pieejā bērni mācās no sīkākās vienības uz veselumu- iepazīst burtus, lasa zilbes, īsus vārdus un visbeidzot teikumus. Izvēloties bērniem atbilstošu pieeju, jāņem vērā bērnu gatavība, spējas, motivācija un ieinteresētība. Veseluma pieejā vispirms bērni iepazīst tekstu, un tikai pēcāk izprot burtu/skaņu zilbju secības nozīmi un apgūst prasmes mācīties no veseluma uz sīkāko vienību.

Otrs būtiskais faktors ir sagatavošanās lasīšanas procesam- burtu pazīšana, sapludināšana zilbēs, fonemātiskā uztvere, vizuālā atmiņa, telpiskie priekšstati, , atbilstošs redzes analīzes un sintēzes attīstības līmenis. (Auziņa, 2014). Lasītprasmes apguves process ir aktīvs, kognitīvs process, kas trenē spēju uztvert lasīto, sintezēt informāciju, to novērtēt, izjust, iztēloties. Šajā posmā, bērns gūst autonomiju un mācās ne tikai atpazīt burtus un skaņas, bet darboties ar jēgu, izmantot lasīšanu kā ieguvumu sev. Bērns sāk domāt par varoņiem, izvērtēt to rīcību, saistīt to raksturojošās iezīmes ar sevi, iepazīst tikumus, morāles un daudzveidību no lasītā.

Pēdējais lasītprasmes apguves process ir ilgstošs visā mūža garumā- lasīšanas pilnveide. Tā ir spēja lietot zināšanas un prasmes jaunā pieejā, piemēram, svešvalodā/-s. Šajā procesā bērns vai jauniešs ir pilnīgi autonomš savā lasīšanas izvēlē, motivācijā un mērķī. Lai apgūtu šo posmu, ir svarīgi nostiprināt zināšanu bāzi, vārdu krājumu un izpratni, lai saprastu kontekstu no lasītā- laiku, kad tas rakstīts, vietu, globālus apstākļus un faktoros, kas iespaido rakstīto, un radītu saikni lasītājam ar lasāmo.

Lasītprasmes apguve ir pakāpenisks process, kas sadalīts trīs būtiskos posmos. Primāri, tiek izvērtētas bērna mācību vajadzības, spējas, tiek rosināta ieinteresētība, un galvenā vērība vērsta uz pamatprasmju un iemaņu pilnveidi, saistībā ar prasmi klausīties, prasmi runāt un prasmi rakstīt, tā, kā tās mijiedarbojas lasītprasmes prasmju nostiprināšanā un pilnveidē. Preventīvi nosakot potenciālos ierobežojumus un šķēršļus, un rodot tam alternatīvus risinājumus vai nodrošinot atbalsta pasākumus, ir iespējams mazināt potenciālus riskus mācību traucējumiem, lasītprasmes kontekstā, disleksijai vai to laikus diagnosticēt, lai nodrošinātu pēctecīgu, atbilstošu palīdzību.

Ābece posmā turpina nostiprināt pirmsābece posmā iegūto pieredzi un turpina to pilnveidot, un izmantot praktiskajā darbībā. Klausīties, replicēt, un radīt. Bērni iepazīst jēdzienus kā patskaņi, divskaņi, sākumburti un pieturzīmes. Šajā posmā norit aktīva darbība, kas apvieno runāšanu, klausīšanos un lasīšanu, transformējot to kognitīvā darbībā, lai bērns pēcāk spētu pāriet uz iespēju lasīt neatkarīgi, lasīt ar izpratni, lasīt ar mērķi un lasīto informāciju izmantot pašizaugsmei, mākslinieciskai darbībai, strādāt ar tekstu un radīt savus tekstus, spēlēt ar tiem, ar rotaļu un spēļu palīdzību. Šie posmi sakārtoti atbilstoši pirmsskolas vecumposmiem, kas saistīti ar konkrētā vecumposma īpatnībām, iezīmēm un gatavību.

Pirmsskolas vecumposma beigās bērns pāriet uz konteksta runu- spēj atstāstīt izlasīto, aprakstīt attēlu, saprotamā valodā pastāstīt par saviem iespaidiem par tekstu vai attēlu (Kalvāns, 2019). Tātad, mērķis ir bērnu sagatavot skolai, sniedzot daudzveidīgu metožu piedāvājumu, kā darboties ar valodas vienībām, tekstiem, un vārdisko informāciju, arī iesaistot maņas, attīstot radošumu, un veicinot patstāvību. Šajos posmos ir nepieciešams izvērtēt piemērotas lasīšanas mācīšanas metodes, lai tās atbilstu bērnu vecumposma īpatnībām, mācību vajadzībām, interesēm un daudzveidīgu mācību procesu, kā arī lai mācību process būtu dinamisks, aizraujošs, radošumu veicinošs un jēgpilns.

Rezumējot, lasītprasmes attīstība pirmsskolā notiek 3 posmos- pirmsābece posmā, ābece posmā un pēcābece posmā. Visos 3 posmos ir svarīgi sekmēt bērna ieinteresētību, motivāciju un gribu apgūt lasītprasmi, vēršot uzmanību gan bērna psiholoģiskai gatavībai, gan fizioloģiskai, lai laikus novērstu potenciālus izaicinājumus un ierobežojumus lasītprasmes apgūvē. Katrs posms ir sistemātisks, ar veseluma pieeju- no mazākā uz vispārējo.

Lai bērns izprastu lasītprasmes nozīmi un ieguvumus, ir svarīgi bērnos radīt izpratni par lasīšanas mērķi- teksta izpratni. Lasot mehāniski, bez iedziļināšanās, teksta saturs zaudē jēgu, bērna kognitīvie procesi netiek nodarbināti pilnvērtīgi, un nenotiek informācijas asimilācija. Ikvienam posmam un komponentei lasītprasmes sakarā ir specifika, kur vērā ņemtas bērnu vecumposmam atbilstošas prasmes un pakārtoti sasniedzamie rezultāti pēc pamatizglītības standartā aprakstītām prasmēm, kas bērnam jāprot, absolvējot pirmsskolas izglītības iestādi. Jaunākā vecumposma bērni apgūst un iepazīst burtus, nostiprina prasmes

un izpratni primāri, lai nākamajos vecumposmos asimilētu iepriekš zināmo ar jauno informāciju un veidotu stabilu pamatu lasītprasmes apgūvē.

21. gadsimta sabiedrībā lasītprasme ir līdzeklis, ar kura palīdzību bērns var izzināt apkārtējo pasauli un sevi, risināt sev un apkārtējiem nozīmīgus jautājumus, sazināties ar citiem, gūt prieku (Kerka, 2003; Zariņa, 2019). Pirmsskolā bērns šo prasmi apgūst, pētot vizuālus materiālus, kā arī dažāda satura un formas teksta informāciju, tostarp, literāros darbus, enciklopēdijas, bilžu grāmatas, kā arī izmantojot digitālus materiālus, kā didaktiskas spēles internetā, digitālas bilžu ābece un pasaku grāmatas, kā arī interaktīvus uzdevumus. Lasīšana ir gan prasme, gan process, ko bērns sāk apgūt pirmsskolā un turpina arī skolas periodā. Lasīšana kā prasme paredzēt, kontrolēt, uzdot jautājumus, lasītā saistīt ar attēlu, lasīt tekstu, mainot lasīšanas mērķi, atrast galveno domu, apkopot un novērtēt (Kriekšis, Anspoka, 2020) un lasīšana kā process aptver uzmanību, atmiņu, ātru atkodēšanu, fonoloģisko uztveri un asociācijas sensorajās sistēmās (Kriekšis, Anspoka, 2020).

Lasītprasmes apguve ir pakāpenisks process. Pirmsskolā tas ir iedalīts pirmsābece, ābece un pēcābece periodā. Lasītprasmes apguves metodes var iedalīt 4 grupās (Kaupuže, Artemjeva, 2014) :

- 1) Sintētiskās metodes- sāk ar vārda grafisko vai fonētisko elementu, pēc tam pāriet uz zilbi vai vārdu;
- 2) Analītiskās metodes- vārdus sadala zilbēs un skaņās, tad abus apvieno
- 3) Analītiski sintētiskās metodes- vārdus sadala zilbēs un skaņās, tad abus apvieno
- 4) Holistiskā jeb veseluma pieejas metode- vārdus iepazīst ar visām maņām, kad bērns ir gatavs apgūt lasītprasmi, izmanto principu no veselā uz daļām- teksts, teikums, vārds burts.

Lai bērns kļūtu par prasmīgu un kompetentu lasītāju, teorētiski atzīst, ka ir svarīga lasīšanas kvalitāte, ko atklāj izvēlētais lasīšanas saturs, lasītāja spēja apstrādāt un uztvert informāciju. Lasītprasmes kvalitāte ir atkarīga gan no tā, ko skolēns lasa, gan no tā, kas notiek lasīšanas procesā, gan arī kas tiek ar to darīts pēc teksta vai tā fragmenta izlasīšanas (Kriekšis, Anspoka, 2020).

Ja bērns pirmsskolā un bērnībā agri tiek ieinteresēts lasīšanā, gūst patīku, emocionālu pārdzīvojumu, kā arī ir atvērts daudzveidīgai lasītprasmei un tās

nostiprināšanai, izmantojot gan tradicionālus mācību līdzekļus, gan digitālus, bērns tiek sagatavots mācībām skolā, kas sekmē gan bērna pašvērtējumu, gan veicina un nostiprina komunikācijas prasmes, rada autonomiju informācijas apstrādē- bērns pēc izvēles var meklēt sev interesējošo literatūru, lasīt dažāda formāta un satura materiālus, kā arī izkopt lasīšanas kultūru.

1.2. Lasītprasmes apguves metodes ar digitāliem mācību līdzekļiem

Gandrīz ikvienam pirmsskolas vecuma bērnam ir pieredze darbā ar datoru, mobilo telefonu vai planšetdatoru, kas kļuvusi par ikdienas normu jau agrā vecumā. Interneta resursos, kas saistīti ar valodas apguves jomu skolā un pirmsskolā, var atrast plašu digitālo materiālu klāstu, ko bērniem piedāvāt lasītprasmes apguves kontekstā. Šie materiāli ir pielāgoti dažādam sarežģītības līmenim, atbilstoši bērnu spējām un prasmēm konkrētajā vecumposmā, kā arī pakārtoti tematiski, pēc pamatizglītības standarta vadlīnijām. Emocijas un emocionālās asociācijas smadzenēm ir svarīgākas, nekā kognitīvā sapratne (Anspoka, Tūbele, 2015).

Attēlu jeb bilžu grāmatas ir specifisks grāmatu veids, kas apvieno verbālos un vizuālos komunikācijas kodus. (Batič, 2018) . Mūsdienās ir pieejams plašs grāmatu piedāvājums, kuras izstrādātas atbilstoši bērnu vecumposma vajadzībām un izpratnes līmenim. Attēli un ilustrācijas kodē vēstījumu, ko bērns, sarunā ar pieaugušo, trenē kā lasītprasmes elementu- “lasīt attēlus”. Tas ir elastīgs materiāls, jo, iepazīstinot bērnu ar attēliem, ilustrācijām, fotogrāfijām un citiem vizuāliem materiāliem, tiek rosināta bērnu interese, uzmanība un paplašināts vārdu krājums, runājot un raksturojot attēlā redzamo. Lasīšana un attēlu izpratne ir cieši saistītas ar vizuālo lasītprasmi (visual literacy). (Batič, 2018). Grāmatas ir pieejamas, atbilstoši vecumposmiem, kā novērots praksē, jo lielāks ir bērna vecums, jo mazāk bilžu elementu grāmatā atspoguļojas, lielākā uzmanība vērsta tekstā atklātajai informācijai. Sākotnēji vizuālā informācija ir atbalsta materiāls, lai bērns paplašinātu vārdu krājumu, apgūtu prasmes nosaukt krāsas, īpašības, darbības, rosinātu spēju vispārināt sev pazīstamus objektus, un lai saprastu tekstā atklātos notikumus un to secību. Ir svarīgi padarīt lasīšanas procesu interaktīvu, rosinot bērnu ne tikai koncentrēties un vērst uzmanību vizuālajam materiālam, bet veidot komunikāciju ar bērnu, jo vizuālais materiāls ir papildus informācija un atbalsts, kas palīdz atklāt saturu, tikpat liela nozīme ir teksta informācijai.

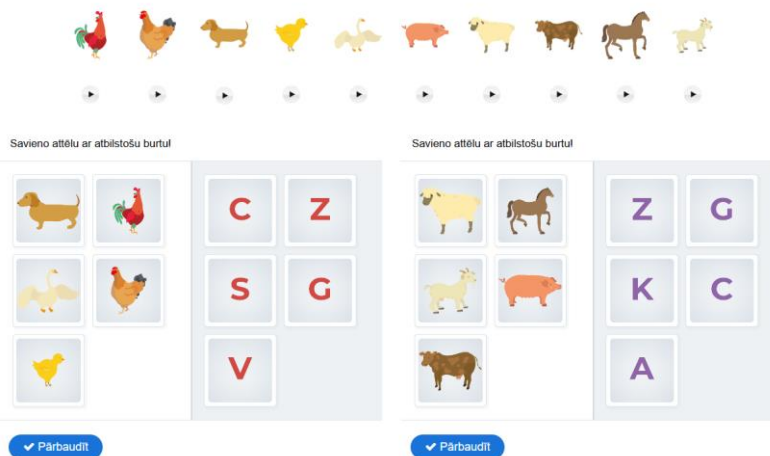
Ir pieejamas grāmatas un digitāli materiāli, kuros teksts apvienots ar mūzikas un vai skaņu elementiem. Dažas no tām atskaņo visu teksta saturu ar iepriekš ierakstītu audio materiālu, kur bērns pilda klausītāja funkciju (lasītprasmes apguves procesā, var aicināt

bērnu ar pirkstu un skatienu sekot līdzī lasītājam). Ja ieraksts ir kvalitatīvs, bērns dzird vārdu pareizu izrunu, saista redzēto ar dzirdēto, un smadzenēs asimilē informāciju- vārds Suns saistās ar suņa attēlu. Ir būtiski, lai izvēlētais lasītprasmes treniņa materiāls būtu atbilstošs bērna spējām, un informācija nebūtu pārsātināta, jo tas rada grūtības uztvert informāciju. Atbilstoša, jēgpilna multimedijāla (audiāla, digitāla, vizuāla, kinestētiska) lasīšanas materiāla lietošana palīdz atkodēt tekstuālu informāciju, stimulējot maņas- redzi, dzirdi, tausti (Hasbrouck, 2021).

Iepazīstinot bērnus ar burtiem un skaņām, svarīgi ar bērniem noskaidrot, ka skaņas dzird, bet burtus lasa un raksta (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Helmane, Leite, 2011)

Latviešu valodā ir izstrādātas spēles un interaktīvi uzdevumi, kas veicina lasītprasmes attīstību un pilnveidi. Uzdevumi veidoti pēc dažādas sarežģītības pakāpes, kā arī saturiski atbilst pirmsskolas mācību procesa tematū klāstam (Atbalsts Izcilībai, 2020) :

- “Augļi”, “Dārzeni”, “Apģērbs”, “Zoodārzs”, “Pie galda” – bērna uzdevums ir pēc parauga salikt un izlasīt atbilstošo nosaukumu. Šī spēle papildināta arī dažādiem attēliem un ilustrācijām, lai nostiprināta vārda saistību ar tam atbilstošu tēlu. Šī uzdevuma ietvaros, bērni nostiprina prasmes atpazīt burtus, saistīt tos ar atbilstošu skaņu, kā arī lasīt īsus vārdus un saprast izlasīto.
- “Alfabēts”, - Jāatzīmē priekšmeti un dzīves būtnes, kuru nosaukumi saistās ar doto burtu
- “Ūdens ainava” – izlasa nosaukumu un ievieto atbilstošo attēlu
- “Ievieto divskani”, “Atmini mīklas”- klausīšanās prasmju attīstība lasītprasmes apguves kontekstā, bērni var gan noklausīties audio ierakstu, gan arī strādāt ar teksta informāciju uzdevuma veikšanai.
- Savieno attēlu ar atbilstošu burtu- līdzīgs princips kā tradicionālajām “knaģu” kartīšu spēlēm, taču šeit bērns darbojas ar ekrānu/datora peli/ pieskārienu.
- “Izkrāso burtu”, “ievieto divskani”- interaktīvā veidā bērns ar pieskāriena palīdzību saista pilnveido prasmi atpazīt burtus, nostiprināt izpratni par burtu rakstību, kā arī izprast, kas ir divskaņi, precīzas izrunas treniņam.

1.attēls . Digitālais lasītprasmi veicinošs materiāls- spēle “Lauku sēta”- savieno ar atbilstošu burtu. (Atbalstsizcilibai, 2024)

Digitālo mācību līdzekļu lietojums un integrēšana mācību procesā neizslēdz tradicionālo metožu un materiālu izmantojumu. Digitālie līdzekļi ir efektīvs papildus resurss, kas kļūst arvien pieejamāks ikvienam lietotājam. To ieguvums ir iespēja tos lietot atkārtoti, ja lietotnē vai materiālā ir rediģēšanas iespējas, tos var pielāgot atbilstoši tēmai, mērķim vai sasniedzamiem rezultātiem. Lai digitālus mācību līdzekļus izmantotu un integrētu lasītapgaves procesā, ir svarīga arī pedagoga gatavība, ieinteresētība, spēja un vēlme strādāt ar digitālu materiālu.

Ir jāizvērtē pirmsskolas vecuma bērnu grupas vispārēja prasme strādāt ar digitāliem materiāliem, izvērtējot bērnu esošo pieredzi ar tehnoloģijām, apsverot potenciālus drošības riskus, kā arī izvērtējot bērnu spēju koncentrēties, strādāt grupā (pedagoga frontālā darbība, ja resursus nav iespējams nodrošināt visiem bērniem grupā) vai individuāli, kā arī bērnu ieinteresētību un gatavību strādāt ar šāda formāta materiālu.

Lasītprasme tiek trenēta ne tikai valodas jomā pirmsskolas mācību procesā, bet arī dabaszinātņu, tehnoloģiju, sociālo zinību, mākslas un kultūras jomā. Bērns mācās “lasīt”, pētot attēlus, uzrakstus, elementāras shēmas, klausoties dziedājumā un mūzikas skanējumā, tādējādi gūstot daudzdimensionālas prasmes un bagātinot personīgo pieredzi un emocionālo pārdzīvojumu.

Tehnoloģijas un digitāla formāta materiāli sniedz priekšrocības, kā materiāla personalizēšanos- bērns var atrast vai pieaugušais var piedāvāt bērnam saturu, kas ir konkrētā bērna interesēm atbilstošs, piemēram, ja bērnam ir interese par dzīvniekiem, ir

pieejami daudzveidīgi materiāli par dzīvniekiem- audio pasakas, teikas, kartīšu un spēļu materiāli interneta vidē, kur uzdevumos integrēti bērna vecumam atbilstoši mērķi un prasmes, kas jāapgūst. Tiek iesaistīta arī bērna ķermeņa darbība, savienošana ar līniju, izkrāsošana, apvilksana, kas stimulē smadzeņu darbības procesus un aktivizē domāšanu un uztveri.

Digitāli materiāli var pildīt arī emocionālās regulācijas funkcijas, tajās izmantotās krāsas, muzikālais pavadījums vai pats spēles/aktivitātes process var sniegt miera izjūtu bērnam, mazināt apkārtējās vides kairinājumu un stimulu ietekmi uz bērna spēju koncentrēties un uzmanības noturību.

Darbā ar bērniem ar mācīšanās traucējumiem un īpašām vajadzībām, tehnoloģijas tiek izmantotas kā motivācija bērnam veikt konkrēto darbību. Samērīga šāda motivatora lietošana, var radīt bērnos vēlmi lasīt, taču tai jābūt mērenai, un ne ilgstošai, lai motivācijas efektivitāte nesamazinātos. Digitālās tehnoloģijas rada pieeju materiāliem visā pasaulē, kur bērns kā potenciāls un reāls lietotājs, var izvēlēties informācijas avotu un formu, tostarp, mācīties svešvalodu (lietotne *Duolingo*), apmeklēt tūrisma objektus virtuāli, izmantojot viedierīču piedāvātās iespējas. Rotaļa pirmsskolas mācību procesā ir dominējošā mācību forma. Ņemot vērā modernās tendences, nākotnes skolotājam vajadzētu prast ne tikai izmantot jau gatavas, taustāmas spēles, bet arī patstāvīgi izveidot un attīstīt vienkāršas (digitālas, interaktīvas) spēles (Anisimova, 2020). Tas nenozīmē specifiskas prasmes programmēšanā, bet, piemēram, Power Point prezentācijas ar animācijas un spēļu elementiem, Kahoot digitālās viktorīnas un citi elementi, ko skolotājs var izveidot un pielāgot, plānojot un radot mācību saturu. Digitālā lasītprasme un rakstītprasme, jeb digitālā pratība teorijā definēta šādi:

- Digitālā pratība (Digital literacy) var definēt, kā sociālu praksi, kas aptver rakstīšanu un lasīšanu ar digitālu tehnoloģiju lietojumu (Sefton Green, 2016; Marsh, 2016).
- Prasme lietot digitālas ierīces vai lietotājprogrammas (Software) , lai patērētu un ražotu digitālu saturu un jēgpilni piedalītos digitālajās komūnās (Alexander, Adams Becker and Cummins 2016 ; Unicef, 2020) .
- Digitālā pratība kā individuāla spēju kopums, lai dzīvotu, strādātu un mācītos digitālā sabiedrībā (Jisc, 2015; Unicef, 2020).

Lai lietotu un integrētu informācijas komunikācijas tehnoloģijas mācību procesā, nepietiek tikai ar skolotāja pedagoģiskajām un mācību satura zināšanām (RE:Lasītmācīšana viegli un ar prieku, 2015). Arī skolotājam ir jānācās filtrēt informācija pēc tās satura, mērķa, un pielietojuma iespējām, ņemot vērā Pamatizglītības standartā aprakstītos sasniedzamos rezultātus, kas nosaka bērna gatavību uzsākt skolas gaitas. Digitālā rotaļa (*Digital Play*) ir koncepts, kurā bērni izmanto digitālās tehnoloģijas mācīšanās mērķiem (Marklund, 2020). Rotaļai kā aktīvākajai bērna mācību formai, var organizēt arī digitālā formātā, parādot tehnoloģisko attīstību ieguvumus un pozitīvos aspektus, kā daudzveidību, elastīgumu, kā arī personalizēšanu pēc indivīda vajadzībām, vēlmēm un interesēm.

Ir jāņem vērā arī negatīvie faktori, kas saistīti ar informācijas komunikācijas tehnoloģiju lietojumu pedagoģiskajā procesā, proti, informācijas komunikācijas tehnoloģiju lietojums pārvēršanos izklaidē, kur skolēns, nespēdams selektīvi un jēgpilni izmantot informācijas komunikāciju tehnoloģiju piedāvātās informācijas iespējas, kļūst par šo mediju upuri (RE: Lasītmācīšana viegli un ar prieku, 2015). Šis ir izaicinājums globāli, jo ir bērni, kuriem ekrāna laikam nav ierobežojumu, vecāki nepievērš uzmanību bērna aplūkotajam saturam, kas var būt bērna prasmēm, interesēm un izpratnei neatbilstošs, tostarp saturiski nepiemērots – vardarbīgs, muļķīgs, vienveidīgs vai bezmērķīgs. Ļoti populāra lietotne bērnu vidū ir lietotne TikTok, kas it kā ir paredzēta lietošanai no divpadsmit gadu vecuma, bet reālajā praksē novērots, ka to lieto par bērni pirmsskolas vecumā. Šajā lietotnē ir plaša spektra saturs, sākot no izglītojošiem īsiem (līdz 10 minūtēm) video rullīšiem saistībā ar ēst gatavošanu, veselīgu uzturu, komēdijas rakstura video, situāciju izspēlēm, ceļošanu, radošiem rokdarbiem un bērniem paredzētu saturu, kur bērni var iegūt jaunas zināšanas, iedvesmoties un, vecāku uzraudzībā, pat kļūt par satura veidotājiem, apgūt jaunas prasmes, un iejusties digitālā satura radītāja lomā. Taču šī vietne lielākoties ir paredzēta pieaugušo auditorijai, kur algoritms veido video rindu atbilstoši skatītāja interesēm, kas var nebūt piemērots bērniem, piemēram, šausmu filmu apskati, seksuāla rakstura saturs, necenzēta leksika vai vardarbīgi skati un ainas no filmām.

Zanda Rubene grāmatā “Digitālā bērnība” atsaucas uz starptautisku pētījumu “Mazi bērni (0-8) un digitālās tehnoloģijas”, kā rezultāti liecināja, ka vismaz 2018.gadā Latvijā vecāki domāja pretēji- tika uzskatīts, ka bērni sešu gadu vecumā vēl ir par mazu, lai viņiem izvirzītu noteikumus par ekrānlaiku un digitālo ierīču izmantošanu. (Rubene, 2024). Pieredzē novērots, ka vecāku attieksme par to, kā jāizmanto digitālās tehnoloģijas un

materiāli, ir polāri atšķirīga. Daļa uzskata, ka tas pieder pie inovatīva mācību procesa organizācijas, kur bērniem ir iespēja gūt tehnoloģiju lietojuma pieredzi un būt ieguvējiem, cita daļa- uzskata, ka digitālās tehnoloģijas un materiāli kaitē bērna radošumam, un meklē pirmsskolas izglītības iestādes, kurās digitālās tehnoloģijas tiek lietotas minimāli vai netiek lietotas vispār. Jāatzīst, ka bērna attieksme veidojas no tā, kāda ir ģimenes attieksme un lietojuma paradumi ģimenē.

Tas atkarīgs arī no bērna personības un rakstura, kur tikai sniedzot bērnam iespēju izmantot digitālas tehnoloģijas un materiālus, var novērot, kā mainās bērna uzvedība un attieksme par tehnoloģiju un satura lietojumu.

“Māci un mācies” ir pieejamas dažādas sarežģītības pakāpes spēles lasītprasmes pilnveidei un apguvei. Viens no populārākajiem un atpazīstamākajiem materiāliem ir “Latviešu valodas bilžu vārdnīca”, kas papildināta ar vizuāli ilustratīviem elementiem, pieejama digitālā formātā, papildināta ar tekstu, kas nostiprina tēla un teksta saistību atmiņā.

2.Attēls *Bilžu vārdnīca (Valoda.lv, 2024)*

Materiālā apkopotas bērniem saistošas un interesantas tēmas, kas saistītas ar reālo dzīvi, piemēram, profesijas, pilsētvide, Zoodārzs, Bērnodārzs, aplūkota gadalaiku tematika, un Latvijas videi raksturīgais.

Pirmsskolas vecuma bērns ir pētnieks, kurš ir atvērts visam jaunajam, un motivēts iepazīt vidi sev apkārt. Dabiski bērnos rodas vēlme izzināt apkārtni, kas ir bagāta ar vizuālo materiālu- dažādiem uzrakstiem, nosaukumiem, burtiem, ilustrācijām. Iepazīstinot bērnus ar burtiem un skaņām, svarīgi ar bērniem noskaidrot, ka skaņas dzird, bet burtus lasa un raksta (Anspoka, Birzgale, Dzērve, Helmane, Leite, 2011) .

Izmantot “Bilžu vārdnīcu” var daudzveidīgi. Bērni, kuri ir lasītprasmes apguves sākumposmā, var paplašināt vārdu krājumu, iepazīstot attēlus un saistot nosaukumu ar atbilstošo attēlu. Pēctecīgi, pedagogs var sagatavot zilbju kartītes, ko izmantot kā digitālu vai drukātu materiālu, lai bērns mācītos savienot zilbes vārdos, izlasīt salikto vārdu, kā arī atrast atbilstošo attēlu. Bērniem, kuri jau prot lasīt, var adaptēt sarežģītāka rakstura uzdevumus, piemēram, burtu jūkli, vārdu šifrēšanas aktivitāti, kas veicina prasmi koncentrēties, rosina daudzveidīgu mācību procesu, kā arī nostiprina to, ka bērns uztver un izprot lasīto.

Digitālā laikmeta kontekstā arvien lielāku lomu ikdienā un informācijas apstrādes procesā ieņem virtuālie asistenti- Siri, Cortana un mākslīgais intelekts- Chat GPT. Pieaugušie šos virtuālos asistentus izmanto laika taupīšanas nolūkos, jo to piedāvātās iespējas ir plašas, šie asistenti pāris sekunžu laikā var atbildēt uz lietotāja jautājumiem, atlasīt, strukturēt informāciju, kā arī plānot ikdienas darbību, kā tikšanās, dzimšanas dienu datumus, atgādnēs un citus nozīmīgus pasākumus. Tie var izpildīt arī lietotāja izteiktas komandas, piemēram, atskaņot konkrētu dziesmu, pārstāstīt filmas vai grāmatas sižetu, vai pēc attēla uzvednes (prompt) atrast, kas attēlā atspoguļots, no kurienes attēls aizgūts vai pastāstīt par attēlā redzamo.

Bērniem aktuāla varētu būt lietotne Google Lens, kur ar kameras palīdzību, pēc brīvas izvēles fotografējot kādu objektu, piemēram, ziedu, virtuālais asistents tūlītēji atrod attēla avotu, tā skaidrojumu un citu būtisku informāciju, ko lietotājs var izmantot saviem mērķiem. Izmantojot šīs iespējas jēgpilni un mērķtiecīgi, bērniem tiek sniegts piemērs, kā ātri un efektīvi atrast sev vajadzīgo informāciju, piemēram, iztulkot uzrakstus svešvalodā un tos pārtulkot latviešu valodā, kā, piemēram, ēdienu receptes. Spēles formāts bērniem ir saistošs un aktuāls, tas ir interaktīvs, kā arī lietots jēgpilni parāda ieguvumus, ko tehnoloģijas sniedz. Par vislabākajām mācību metodēm tiek atzītas tās, kuru pamatā ir refleksija par paveikto, sistemātiska prasmju izvērtēšana un mācību satura atkārtošana pēc nepieciešamības (Atbalsts Izcilībai, 2024)

2023.gadā Radio teātris vietnē lsm.lv ir pieejamas Latvijas hokeja izlases spēlētāju lasītas latviešu tautas pasakas. Vietnes apmeklētājiem ir iespējas izvēlēties pasakas nosaukumu, kā arī iepazīties ar to, cik gara ir pasaka. Šis faktors ir svarīgs tajā, cik ilgi bērns spēj noturēt uzmanību un palikt ieinteresēts klausīties. Apvienojot klausīšanās darbību,

kopā ar tekstu, bērni var sekot līdz hokejistu lasījumam, lasīt tekstu interaktīvi (dzirdot cita lasījumu), un trenēt prasmi klausīties un pareizi izrunāt vārdus un skaņas. Izmantojot šo aktivitāti, bērns primāri koncentrējas uz izlasīšanu un tikai vēlāk uz izlasītā saprašanu (Izglītības zinātņu ministrija, 2024).

Piedāvājot tematiskus, mērķtiecīgā sistēmā sakārtotus tekstus, skolēnam ir iespēja saskatīt valodas bagātību, dažāda stila un žanra darbos, dialektu, sarunvalodas un literārās valodas attiecības (Anspoka, Tūbele, 2015). Bērnu intereses ir dažādas, tāpēc, izmantojot multimedijas grāmatas un līdzekļus, iespējams piemeklēt bērnam saistošas, jēgpilnas alternatīvas, kas bagātina bērna vārdu krājumu, rosina iztēles iespējas, paplašina redzesloku, attīsta bērna valodu un pilnveido bērna izpratni par pasauli.

Ne mazāk svarīgs ir emocionālais faktors, ko sniedz lasīšana daudzveidīgā veidā. Emocijas un emocionālās asociācijas smadzenēm ir svarīgākas, nekā kognitīvā sapratne (Anspoka, Tūbele, 2015). Piedāvājot bērnam daudzveidīgu materiālu izziņai, tiek veicināta motivācija, dinamika un ieinteresētība, jo īpaši, ja materiāls ir interaktīvs- ar skaņām, ar faktūrām, spēles formāta-, jo rotaļnodarbība ir svarīgs komponents bērna mācīšanās procesā.

Lai datus vērtētu objektīvi, tika veiktas pārrunas arī ar grupas pedagogu, lai novērtētu bērnu prasmju līmeni lasītprasmes kontekstā, un salīdzinātu bērnu prasmju izaugsmi pirms un pēc vērojuma, un konstatētu, kā digitālo līdzekļu lietojums iespaido bērnu lasītprasmi kognitīvā sfērā un attīstībā, atbilstoši vecumposma iezīmēm un īpatnībām. Lai konstatētu bērnu prasmju korelāciju īsā laika periodā (oktobris-decembris), tika izvirzīti kritēriji, lai novērtētu bērnu spēju salīdzinājumu pirms un pēc pētījuma organizācijas. Šie kritēriji saskaņoti pēc pirmsskolas izglītības programmā raksturotajām prasmēm, kas bērnam jāapgūst pirmsskolas periodā. Lai vērtētu bērnu sniegumu, kritēriji analizēti 3 līmeņos- augsts, vidējs un zems- lai salīdzinātu bērnu prasmju attīstību.

2. Pētījums par digitālo līdzekļu lietošanu lasītprasmes apgūvē 5-6 gadus veciem bērniem

2.1 Pētījuma organizācija un metodes

Empīriskā pētījuma **mērķis** ir izpētīt digitālo līdzekļu izmantošanas iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes apgūves procesā. Pētījuma ietvaros tika izvirzīta **hipotēze**- 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasme tiek sekmēta, ja izmanto digitāli radītus materiālus (video, interaktīvas spēles, didaktiskie materiāli digitālā formātā) un saturu apvienojumā ar tradicionāliem mācību līdzekļiem.

Pētījums tika veikts pēc iepriekš sastādīta plāna mērķtiecīgai informācijas strukturizēšanai un apstrādei. Tika izvirzīti 2 **pētījuma jautājumi** :

1. Kādas metodes un līdzekļi tiek izmantoti lasītprasmes apgūvē pirmsskolā?
2. Kādi digitāli līdzekļi var tikt izmantoti lasītprasmes apgūves procesā pirmsskolā?

Pētījuma loģiskai un secīgai veikšanai, tika sastādīts saraksts ar **pētījuma** ietvaros veicamiem **uzdevumiem**:

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt- teorētisko literatūru par lasītprasmes attīstību un apguvi pirmsskolā 5-6 gadus veciem bērniem.
2. Pētīt lasītprasmes apgūves saturu un metodiku un tās apgūves vērtēšanu pirmsskolā.
3. Izvēlēties pirmsskolas vecuma bērnu vecumposmam, vajadzībām un interesēm atbilstošus, digitālus mācību līdzekļus lasītprasmes apgūves procesā, pārbaudīt to ietekmi lasītprasmes apguvi un apkopot pētījuma rezultātus.
4. Izstrādāt priekšlikumus, kā digitālos mācību līdzekļus efektīvi un jēgpilni izmantot mācību procesa laikā pirmsskolā, lai apgūtu lasītprasmi.

Pētījumam nepieciešamie dati tika iegūti laika posmā no 2024.gada oktobra līdz decembrim. Pētījums tika īstenots Rīgas valstspilsētas privātajā pirmsskolas izglītības iestādē X. Pētījumā piedalījās 24 pirmsskolas vecuma bērni (5-6 gadu vecumā). Pētījuma datu iegūšanai tika

izmantoti divi pētījuma instrumenti- pedagoģiskais vērojums un pedagoģiskā izmēģinājumnodarbība pirmsskolā, kurā bērniem tika piedāvāti digitāli materiāli kā mācību līdzeklis lasītprasmes apguvē.

1. Tabula Kritēriji bērnu lasītprasmes izvērtēšanai pirms pētījuma uzsākšanas.

Kritērijs	Ļoti augsts lasītprasmes līmenis (Apguvis padziļināti) 4 punkti	Augsts lasītprasmes līmenis (Apguvis) 3 punkti	Viduvējs lasītprasmes līmenis (Turpina apgūt) 2 punkti	Zems lasītprasmes līmenis (Sācis apgūt) 1 punkts
Izrāda interesi par burtiem un lasīšanas procesu, izmanto dažādus materiālus lasītprasmes apguves procesā.	Regulāri pēta grāmatas pēc attēliem, ilustrācijām vai teksta, prognozē darba satura tālākos notikumus, stāsta par tiem.	Atpazīst visus burtus un nosauc tiem atbilstošas skaņas, lasa īsus vārdus, atpazīst tos apkārtējā vidē. Lieto gan tradicionālos mācību līdzekļus, gan digitālus mācību līdzekļus. Pēc skolotāju ieteikuma pēta grāmatas, pēc attēliem, ilustrācijām vai teksta prognozē	Atpazīst sev nozīmīgus burtus, nosauc atsevišķus burtus un tiem atbilstošas skaņas. Lasītprasmes apguves procesā nepieciešams pieaugušā atbalsts.	Sagādā grūtības atpazīst un nosaukt burtus, nesaista burtu ar tam atbilstošu skaņu. Ir grūtības strādāt ar dažādiem lasītprasmes materiāliem.

		saturu, stāsta par to.		
Pazīst skaņām atbilstošus burtus un saista tos vārdā.	Pazīst visus alfabēta burtus, saista tos ar atbilstošu skaņu. Burtus saista vārdā, var lasīt īsus un garus vārdus, vienkāršus teikumus. Var paskaidrot izlasītā saturu.	Pazīst skaņām atbilstošus burtus, saista tos vārdā.	Atpazīst atsevišķām skaņām atbilstošus burtus. Sasaista vairumu burtu ar tiem atbilstošo skaņu, bet vajadzīga palīdzība.	Nepazīst alfabēta burtus, neatšķir tos. Nosauc nepareizas vai neatbilstošas skaņas burtiem. Nespēj saistīt burtus vārdā. Nepieciešams nepārtraukts atbalsts.
Prot lasīt īsus teikumus tekstā un uztvert teksta saturu.	Lasa īsus un garus teikumus, stāsta par izlasīto, atbild uz jautājumiem par teksta saturu.	Lasa īsus teikumus tekstā, detalizēti un precīzi stāsta par izlasīto.	Burto īsus teikumus vai lasa zilbēs tekstā, daļēji vai nepilnīgi izprot teksta saturu.	Neatpazīst vārdus teikumā, neizprot to nozīmi. Nepieciešamas atgādnas un vizuāls atbalsta materiāls.
Atbild uz jautājumiem par tekstu.	Uztver tekstu un atbild uz dažāda veida jautājumiem.	Uztver tekstu un atbild uz analītiskiem jautājumiem.	Uztver un atbild uz burtiska līmeņa jautājumiem.	Daļēji uztver vai neuztver jautājumus, atbildes konstruē ar skolotāja atbalstu.
Atstāsta tekstā notiekošo	Pārstāsta un atstāsta teksta notikumus	Secīgi un loģiski	Neprecīzi atstāsta tekstā notiekošo,	Nespēj atstāstīt teksta notikumus, vai

	loģiskā secībā, detalizēti.	pārstāsta teksta notikumus.	pietrūkst loģikas un secīguma atstāstījumā.	atstāsta kļūdaini, neprecīzi. Nepieciešams atbalsta materiāls.
--	--------------------------------	--------------------------------	---	---

Trešajā pirmsskolas izglītības posmā bērnu lasītprasme ir dažāda- grupā ir gan bērni, kuri vēl tikai lasa pa zīlēm, gan bērni, kuri jau lasa. Lai nodrošinātu un uzturētu bērnu ieinteresētību par lasīšanu un interesi apgūt lasītprasmi, kā arī bērnu motivāciju, ir svarīgi sagatavot, atlasīt un piedāvāt bērniem dažāda sarežģītības līmeņa, tematu un satura materiālus, kas turpina nostiprināt un pilnveidot bērnu prasmes lasīt. Kā tradicionālie materiāli ir domāti taustāmas, reālas grāmatas, komiksi, bilžu grāmatas, enciklopēdijas, kartīšu spēles, knaģu spēles, situāciju attēli. Kā digitālie materiāli- materiāli digitālā formātā (pdf, word, powerpoint), video materiāli, interaktīvas spēles un kartīšu materiāli, spēles interneta vidē, lietotnes latviešu valodā viedierīcēs.

Pedagoģiskā vērojuma mērķis bija izpētīt, kādus digitālus mācību līdzekļus lasītprasmes apguvē pedagogs izmanto, kāda ir bērnu attieksme par digitālu mācību līdzekļu lietojumu, kā lasītprasme pilnveidojas konkrētā laika periodā, kā arī apzināt riskus un ieguvumus, izmantojot digitālus līdzekļus lasītprasmes apguves procesā.

Novērošanas metodes ietvaros tika pētīts, kā iekārtota bērnu mācību vide, kādi materiāli tiek izmantoti lasītprasmes apguves procesā, novērota bērnu uzvedība un attieksme mācību procesa laikā. Pēc novērošanas konkrētu laika posmu, tika organizētas vairākas izmēģinājuma nodarbības, kuru ietvaros, tika pētīta bērnu lasītprasmes izaugsme, pēc digitālu mācību līdzekļu izmantošanas lasītprasmes apguves procesā. Tika pievērsta uzmanība arī pirmsskolas mācību videi, kā arī bērniem brīvi pieejamiem materiāliem un resursiem gan mācību procesa ietvaros, gan brīvajā laikā, Novērošanas procesā, bakalaura darba autore bija aktīvs dalībnieks, bērni tika iepazīstināti ar autori, un informēti par autores mērķi un iemeslu, kāpēc autore piedalās pirmsskolas bērnu nodarbībās. Lai apstrādātu iegūtos datus, novērošana tika organizēta daļēji strukturēti- izvirzīti kritēriji izpētei, konkrēti- par lasītprasmi pirmsskolā, izmantojot digitālos mācību līdzekļus.

Pedagoģiskās izmēģinājuma nodarbības ietvaros tika atrasti latviešu valodā pieejami un bērnu vecumam atbilstoši digitālie materiāli, kas veicina un sekmē bērnu lasītprasmi. Objektīvai datu ieguvei, nodarbības notika vairākkārt, lai novērotu, kā mainās bērnu attieksme, uzvedība un

prasmes, darbojoties ar jauna formāta materiālu. Ņemot vērā bērnu dažādo attīstības līmeni, uztveres tempu, ieinteresētību un citus faktoros, tika atlasīti dažādu tēmu un prasmju līmeņa digitāli materiāli, kā arī novērots, kā dažāda formāta un tēmas iespaido lasītprasmes apguves procesu.

Datu apstrādes un analīzes ietvaros, tika veikta iegūto datu apstrāde tabulās un diagrammās, un veikta datu rezultātu salīdzināšana pirms un pēc vērojuma un izmēģinājuma nodarbības.

Pētījuma dalībnieki bija 20 bērni 5-6 gadu vecumā X pirmsskolā. Grupas bērnu lasītprasmes attīstības dinamika bija dažāda- daļa bērnu lasa, daļa bērnu daļēji apguvuši lasītprasmi un neliela daļa grupas bērnu lasītprasme vērtējama kā nepilnīga vai apgrūtināta.

Pētījums tika veikts laika periodā no oktobra līdz decembrim. Tā, kā pētījums tika sākts mācību gada sākumā, bija svarīgas pārrunas ar pedagogu, lai analizētu bērnu spējas un sagatavotību lasītprasmes kontekstā pēc viņu vērtējumiem, sasniegumiem iepriekšējā mācību gadā. Izaicinājums bija bērni, kuri bija mainījuši pirmsskolas izglītības iestādes, un pedagogam nebija iepriekšējas pieredzes darbā ar šiem bērniem. Kā daļējs risinājums bija bērna spēju apraksts no iepriekšējās izglītības iestādes, ko varēja izmantot kā informācijas avotu, bērna prasmju izvērtēšanā. Sākotnēji tika vērots mācību process un bērnu uzvedība mācību procesa ietvaros. Vērojums bija pamats izmēģinājuma nodarbību organizēšanai, lai izprastu, kādi materiāli bērniem būtu tematiski saistoši, viņu prasmju un izpratnes līmenim atbilstoši, un paredzēti jēgpilnai un mērķtiecīgai lietošanai. Pētījuma noslēgumā tika veikta atkārtota bērnu prasmju līmeņa novērtēšana lasītprasmes kontekstā, lai secinātu par pārmaiņām bērnu prasmju līmenī.

2.2 Eksperimentālā darbība lasītprasmes apguves procesā un iegūto rezultātu analīze

Lai izvērtētu bērnu lasītprasmes attīstību, izmantojot digitālus mācību līdzekļus, vispirms bija jāiepazīst un jāanalizē bērnu prasmju līmenis lasītprasmes sakarā pētījuma sākumā.

Kritēriji tika sastādīti, pamatojoties uz pirmsskolas izglītības programmā minētajām prasmēm, kas bērniem ir jāprot, mācību procesu apgūstot otro un trešo pirmsskolas izglītības posmā. Lai objektīvi vērtētu bērnu sagatavotību un prasmes pirms lasītprasmes apguves

uzsākšanas un tās apguves laikā, bija nepieciešams izstrādāt kritērijus, caur ko izvērtēt, vai bērns ir pilnīgi apguvis pamatzināšanas ābece periodā.

Pēc pētījuma ietvaros gūtajiem rezultātiem, tika izstrādāti ieteikumi, kā jēgpilni izmantot un pielāgot digitālos mācību līdzekļus lasītprasmes apgūvē.

Bērnu individuālā novērtēšana tika veikta divas reizes- pētījuma sākumā oktobrī un pētījuma noslēgumā- decembrī. Novērtēšana tika veikta individuālā darbā ar bērniem, kā arī datu objektivitātes nolūkā, dati tika apspriesti ar grupas pedagogu.

2.2.1 Respondentu rakstrojums pedagoģiskā novērojuma ietvaros

Pirmsskolas izglītības iestādē X grupā mācās 20 bērnu. Pārrunās ar pedagogu, secināts, ka bērnu prasmes ir ļoti dažādas. Novērojuma ietvaros, tika pētīts, kā bērni darbojas ikdienas mācību procesa ietvaros, kā tiek aktualizēta pašvadītas mācīšanās pieredze, kāda ir bērnu uzvedība un attieksme mācību procesā. Grupas vidē pieejams bagātīgs didaktisko materiālu klāsts, ir pieejamas puzzles veida spēles, kartīšu materiāli, knaģu spēles, vārdu domino, kas pieejami valodas jomas centriņā. Pārrunās ar pedagogu noskaidrots, ka grupas bērni visvairāk izrāda interesi un patiku strādāt ar vizuālu materiālu- attēliem, ilustrācijām, fotogrāfijām. Pārrunās ar grupas pedagogu, tika izrunātas arī bērnu individuālās rakstura īpašības, kas ietekmē bērna mācīšanās pieredzi un paradumus. Mācību procesa ietvaros pedagogs digitālus materiālus digitālā formātā izmanto reti, jo pietrūkst iespēju nodrošināt visiem bērniem darbību vienlaikus- pietrūkst materiāltehniskais nodrošinājums katram bērnam, taču digitāli pieejamus materiālus pedagogs izdrukā papīra un didaktisko spēļu formātā, ko izdala bērniem gan brīvā laika darbībai, gan mācību satura ietvaros,

Respondents (R1) – Bērns bieži ar ģimeni apmeklē bibliotēku, un izvēlas sev aktuālas un interesantas grāmatas, ir interese par dažāda veida un satura grāmatām. Gan patstāvīgi, gan ar pieaugušā aicinājumu, izvēlas sev interesējošu literatūru un lasāmos materiālus. Īpaši patīk grāmatas par meža dzīvnieku tematiku. Bērna vārdu krājums ir plašs, ikdienā dzirdams dažādu vārdšķiru vārdu lietojums, īpaši īpašības vārdu. Bērns ir mierīgs, lasa pieklusinātā balsī, lēnā tempā. Atstāsta lasīto gan precīzi atsaucoties uz satura notikumiem, gan apkopojot izlasīto vispārīgi. Bērns ir draudzīgs, skolotāja piedāvātās aktivitātēs iesaistās ar prieku, brīvprātīgi.

Respondents (R2) - Bērns ir kautrīgs, ikdienas mācību procesā iesaistās pasīvi. Lasa īsus, vienkāršus vārdus uz attēlu kartītēm spēlē "Alias Kids", veido dialogu ar pieaugušo, raksturo attēlā redzamo. Ikdienā novērojams, ka ļoti patīk interaktīvi materiāli- grāmatas ar podziņām, kuras spiežot, tiek atskaņota mūzika, lasījums, vai audio ieraksts, grāmatas- rotaļlietas- kurās var atvērt lodziņus, kustināt zobratņus attēla atklāšanai. Bērnam ir novērotas grūtības koncentrēties, uztraucas, ja neizdodas izpildīt paša vai pieaugušā izvēlētu darbību. Ja tekstu lasa pieaugušais, ir aktīvs klausītājs, labi atbild par tekstā dzirdēto, kas liecina par labām prasmēm klausīties. Ļoti patīk vizuāla rakstura materiāli.

Respondents (R3) - Izrāda ļoti lielu interesi par rakstīto tekstu. Īpaši patīk dzejoļu grāmatas, mīļākā grāmata ir Lolitas Stupānes grāmata "Debessmanā", ko bērns bija atnesis uz pirmsskolas izglītības iestādi, lai parādītu citiem grupas biedriem. Bērna ģimenē aktīvi lasa, vecāki dod bērnam darboties ar e-grāmatu lasītāju, kas ļauj lasīt grāmatas digitālā formātā. Bērnam patīk spēles ar vārdiem, spēlējas ar vārddarināšanas rakstura spēlēm, cenšas izlasīt izveidoto vārdu. Ļoti patīk stāstīt, ir ļoti aktīvs mācību procesa dalībnieks.

Respondents (R4) - Interesē dažāda veida grāmatas un literatūra, tostarp, žurnāli bērniem. Ar prieku lasa īsus dzejoļus un pantņus, Atstāstot teksta notikumus, dalās ar savu viedokli, emocijām un pārdomām par lasīto/dzirdēto. Mācību procesa laikā ir ļoti aktīvs bērns, vēlas darīt steidzīgi, ir impulsīvs, emocionāls, pārdzīvo, ja neizdodas iecerētā rīcība.

Respondents (R5) - Izrāda interesi par grāmatām, patstāvīgi lasa. Lasīšanas procesā ir fiziski aktīvs, grūti nosēdēt mierīgi, labprāt lasa, sēžot uz grīdas vai guļot uz vēdera. Ir grūti valdīt emocijas, bērns ir ļoti aktīvs, patīk jokoties, tāpēc atstāstīšanas prasme ir neprecīza, bērns stāsta haotiski, stāsta par to, kas nav noticis, vai maina stāsta notikumus atstāstījumā.

Respondents (R6) - Bērnam ir ierobežots, nepietiekams vārdu krājums, bērns ir mazrunīgs. Grūti pieņem pārmaiņas ikdienā, labprāt izvēlas sev pazīstama, vienvēidīga satura materiālus. Izvairās atbildēt uz jautājumiem par tekstu, taču, ar pedagoga iedrošinājumu un atbalstu, spēj atbildēt uz vienkāršiem jautājumiem. Ikdienas darbībā

izvēlas darboties ar konstruēšanas materiālu, bērnam labi padodas matemātiskās aktivitātes un darbības. Bērns nāk no bilingvālas ģimenes.

Respondents (R7) - Bērns ir atgriezies no ārvalstīm, kur apguvis divas valodas. Ikdienas darbībā piedalās ar prieku, ir motivēts un atvērts mācību procesā. Lasīšanas procesā novērojamas grūtības, ka bērns lasa, bet nesaprot izlasīto, tā vietā cenšas uzminēt, ko ir izlasījis. Apgrūtināta prasme uztvert teksta saturu. Bērnam ļoti patīk māksla un zīmēšana, interesē vizuāli materiāli grāmatās un citos materiālos.

Respondents (R8) - Bērns aug krievvalodīgā ģimenē, latviešu valodā runā nepilnīgi, ir grūtības saistīt burtu ar atbilstošo skaņu, bieži cenšas uzminēt. Pārrunās ar pedagogu noskaidrots, ka bērns tīši pieļauj kļūdas, kaut prasmi ir apguvis. Ir grūtības ar uzvedību, emociju regulāciju, pretojas pieaugušā aicinājumam uz lasīšanu vai lasījumu.

Respondents (R9) – Bērnam ir izteiktas mācīšanās grūtības. Ikdienā nevēlas iesaistīties mācību procesā, darbojas pašmotivēti, pretojas pieaugušā aicinājumam darboties. Interesē ierobežota tematu loka temati grāmatās un materiālos. Mājās aktīvi darbojas ar planšetdatoru, lieto lietotnes ar burtu spēlēm, tāpēc ir labi apguvis prasmi saistīt burtu ar skaņu, un tos saistīt vārdā. Atstāstījuma prasmes nevar izvērtēt, jo bērns atsakās stāstīt, atbild ar “nezinu”, vai “negribu”. Lasa īsus teikumus, patīk komiksu grāmatas un bērnu enciklopēdijas par transporta līdzekļiem.

Respondents (R10) – Bērnam ļoti patīk lomu spēles un sižetiska rakstura literatūra, ļoti patīk grāmata “Pifa piedzīvojumi”, ko izvēlas atkārtoti pētīt un lasīt brīvajā laikā. Ikdienā ir ļoti aktīvs, labas uzmanības noturības un koncentrēšanās prasmes. Ļoti daudz komunicē gan ar pieaugušajiem, gan ar grupas biedriem, dalās ar personisko pieredzi, emocionāli stāsta par izlasīto grāmatās vai dzirdēto. Patīk aktivitātes, kurās var iesaistīties, daloties ar savu pieredzi un sajūtām, piemēram, izsakot vērtējumu par literārajā darbā notiekošo.

Respondents (R11) - Vēlas, bet nespēj lasīt ātrā tempā, pieļauj neuzmanības kļūdas. Bērns aug divvalodīgā ģimenē, mācību procesa saturu latviešu valodu sāka apgūt pirms gada. Lasa vienkāršus tekstus, bet nesaprot, ko ir izlasījis (apgrūtināta lasītā uztvere). Vēlas vienmēr pabeigt pirmais, un darboties ar sev interesējošiem materiāliem. Ļoti patīk fiziskas aktivitātes, kustību rotaļas un sporta nodarbības.

Respondents (R12) - Ļoti patīk animācijas filmas un video, ļoti patīk “Tutas lietas”. Ikdienas pedagoģiskajā darbībā izrāda lielu aktivitāti veidojot rokdarbus, patīk aplicēt un zīmēt. Lasītprasmes kontekstā, patīk pētīt grāmatas, stāstīt par redzēto. Lasa lēni, velkot zilbes, tekstā uztverto paskaidro secīgi, uzsverot būtiskākos notikumus, papildus pastāsta par savām emocijām par lasīto, izmantojot frāzes “Man likās smieklīgi..”, “Man nepatīk..”. Ikdienā bērns ir aktīvs, ir plašs vārdu krājums.

Respondents (R13) - lasītprasmes apguves iemaņas un to raksturojošie faktori vērtējami kā labi, bērns izrāda interesi uzzināt informāciju, izmantojot dažāda formāta materiālus, aktīvi interesējas par uzrakstiem apkārtnē un sev tuvā vidē. Izvēlas spēles ar burtiem, īpaši patīk tās spēles, kurās jāsaliek vārds no burtiem.

Respondents (R14) - Bērns ir ļoti kautrīgs, bet pedagoģiskajā procesā prasmes un zināšanas vērtējamas kā labas. Uzteicama vēlme iesaistīties un piedalīties, izzināt. Atstāstot teksta saturu, bieži ietur pauzes, atstāstījumam palīdz atbalsts no vizuāliem materiāliem- attēliem, ilustrācijām. Imitē lasīšanu, nelasot tekstu.

Respondents (R15) - Bērns lasa vieglus tekstus, patīk zilbju grāmatas un attēlu grāmatas. Īpašu interesi izrāda par transporta līdzekļiem un supervaroņiem. Atstāstījumu veido raiti, atstāsta galvenos notikumus, konspektējot būtiskākos notikumus. Saprot vienkāršus jautājumus, sarežģītāka tipa jautājumi, lai noteiktu teksta izpratni, rada grūtības, bērns labi uztver galveno domu un būtiskākos notikumus. Patīk analizēt grāmatu varoņus, izteikt savu viedokli par tiem.

Respondents (R16) - Ļoti interesē lietotnes mobilajās ierīcēs, patīk veidot savas spēles, un veidot ilustrācijas pēc paša izdomātām pasakām vai pedagoga piedāvātā materiāla. Bērns apgalvo, ka mīl lasīt, ar prieku pieņem un izvēlas daudzveidīgu teksta saturu, gan dzejoļus, gan pasakas. Atstāstījumu veido secīgi, papildinot teksta uztveres prasmes, uzdod pedagogam jautājumus, prognozē teksta saturu. Bērns ir apguvis lasītprasmi padziļinātā līmenī, spēj patstāvīgi lasīt, saprast izlasīto un prognozēt tālākos notikumus.

Respondents (R17) - Prasmes vērtējamas kā viduvējas. Bērns mācību procesā ir izklaidīgs, novērojamas grūtības koncentrēties, nav pacietības. Vēlas spēlēties ar rotaļlietām, kas stimulē lomu spēļu prasmju attīstību, didaktiskos materiālus izvēlas

nelabprāt, trūkst pašpārliecības uzdevuma veikšanā, kur bērns saka, ka “man nesanāks, jo es nemāku”, emocionāli asi reaģē uz pedagoga ieteikumiem, bieži apvainojas, ja iecerētā darbība neizdodas.

Respondents (R18) - Pēc pedagoga stāstītā, lasītprasme apgūta līmenī “apguvis padziļināti”, bērns lasa grāmatas patstāvīgi, izvēlas sev interesējošu un aktuālu informāciju. Bērna darbība ikdienā ir dinamiska, vēlas darīt steidzīgi. Atstāstījumā ietur pauzes, lai noformulētu domu, bieži aizmirst, ko vēlējies teikt vai piebilst, atstāsta spilgtākos notikumus, nianšes bieži piemirst vai izstāsta neprecīzi.

Respondents (R19) - Patīk un interesē didaktiskie materiāli burtu apgūvē, ja ir paraugs, darbojas patstāvīgi un uzdevumu veic precīzi, ja parauga nav, pieļauj kļūdas, grūti diferencē burtus d un b.

Respondents (R20) - Bērns ir ļoti kluss un kautrīgs. Lasītprasmes attīstībai paredzētos materiālus izmanto un lieto lielākoties pēc pedagoga ierosinājuma. Patīk būvēt lego un koka klucīšus, izdomāt savus stāstus.

Pēc pedagoģiskā vērojuma secinājums, ka bērnu gatavību lasītprasmei ietekmē vairāki faktori, tostarp, vecumposmam raksturīgās īpatnības un iezīmes. 4-6 gadu vecumā spilgtākās iezīmes emocionālo un sociālo prasmju attīstībā ir vēlme un intere apgūt un izprast jaunu informāciju, parādās izpratne par “pareizi” un “nepareizi” literāro darbu kontekstā, pārdzīvo, ja tiek labotas viņa pieļautas kļūdas un nepilnības (Dardedze, 2024). Pētījuma ievaros tika novērots, ka bērniem ir problēmas ar atstāstīšanas prasmi. Atstāstīšana ir sarežģīta darbība, kurā aktīvi darbojas bērna domāšana, atmiņa un iztēle (Svence, 2019). Bērniem, kuriem ir novērojamas koncentrēšanās grūtības, atstāstīšanas darbība ir izaicinoša, jo bērns nespēj sakoncentrēties, atsaukt atmiņā informāciju, atkarībā no tā, cik informācija bijusi sarežģīta, cik informācija ir apjomīga, kā arī vai izmantoti papildus resursi kā atgādne, lai bērnam būtu izmantojams materiāls atbalstam. Atstāstīšanas prasmi pedagoģiskajā novērojumā raksturo arī bērna uzvedība, kā bērns attiecas pret aktivitāti un lasīto, vai ir pielietotas un aktivizētas klausīšanās prasmes, vai bērns ir dzirdējis un vērsis uzmanību tekstā notiekošajam, kā arī, kāda ir bērna uzvedība, piemēram, ja bērns ir izklaidīgs un neieinteresēts, viņam ir grūti atstāstīt, jo informācija nav uztverta jēgpilni, tā uztverta fragmentāri, zaudējot teksta kopveseluma saturu un vērtību.

5-6 gadu vecumā bērni spēj saprast jauna vārda nozīmi, kas izriet no konteksta vai konkrētas izteiktās frāzes (Svence, 2019). Pedagoģiskajā procesā bērniem patīk iejusties stāstītāja lomā, pētīt dažāda veida avotus un materiālus, lai papildinātu vārdu krājumu, kā arī stāstītu par jau zināmo. Īpaši aktuāla šo prasmju pilnveide, ir darbā ar latviešu tautas pasakām, kurās tiek izmantoti vecvārdi vai apvidvārdi, kas bērnam var nebūt pazīstami, piemēram, pastarītis, bērītis, olekts, u.c. Pedagoga uzdevums ir paskaidrot bērniem šo vārdu nozīmi, kā arī nostiprināt vārda un tēla sintēzi bērna atmiņā, lai bērns spētu uztvert šo tēlu un atkodēt to tekstā.

Līdz 6 gadu vecumam bērna vārdu krājums ir aptuveni 4000 vārdu (Auziņš, 2024). Pedagoģiskajā vērojumā tika novērots, ka bērnu aktīvais vārdu krājums ir dažāds, grupā ir bērni, kuri runā izmanto vienkāršus teikumus, neizmantojot dažādu vārdšķiru vārdus. Lasītprasmes attīstības sakarā, ir svarīgi bērniem piedāvāt un lietot bērnu izpratnei un valodas prasmēm atbilstošu literatūru un informācijas materiālus, kas palīdz pasīvo vārdu krājumu aktivizēt un lietot ikdienas saziņas kontekstā. Bērni, stāstot par attēliem, kuros daļēji vai pilnīgi atklāta tekstā ietvertās informācijas jēga, novērojams dažāds īpašības vārdu lietojuma līmenis, cik krāsas un tās raksturojošās īpašības bērns spēj nosaukt, kā asociē uztverto vizuālo informāciju kontekstā ar lasīto.

Lai objektīvi analizētu bērnu lasītprasmes sagatavotību pētījuma sākumā, pedagoģiskā novērojuma ietvaros tika novērots, kā bērni sadarbībā ar pedagogu vai individuāli darbojas ar piedāvātajiem mācību līdzekļiem un informāciju. Tika vērots un pētīts, kā bērni strādā ar attēliem (knaģu spēles, attēlu kartītes, didaktiskās spēles), un analizēts pēc izvirzītajiem kritērijiem lasītprasmes apguves kontekstā. Tāpat tika veiktas pārrunas ar pedagogu, un individuālas sarunas ar bērniem, kad bērni lasīja grāmatas, tās pētīja vai izmantoja mācību procesa ietvaros. Atsaucoties uz izvirzītajiem lasītprasmes apguves kritērijiem, iegūtie dati tika apkopoti 4 līmeņos: Ja izvirzītais kritērijs atbilst pilnīgai sagatavotībai lasītprasmē bērna prasmes tika novērtētas ar 4 punktiem, ja kritērijs atbilst labai sagatavotībai lasītprasmē bērna prasmes tika novērtētas ar 3 punktiem, ja kritērijs atbilst viduvējai sagatavotībai lasītprasmes apgūvē ar 2 punktiem, ja kritērijs atbilst vājai sagatavotībai lasītprasmes apgūvē, ar 1 punktu. Maksimālais punktu skaits kopumā bija 16 punkti, kas atspoguļo padziļinātu izpratni par lasītprasmi, kā arī bērnu spējas atbilst izvirzītajiem kritērijiem.

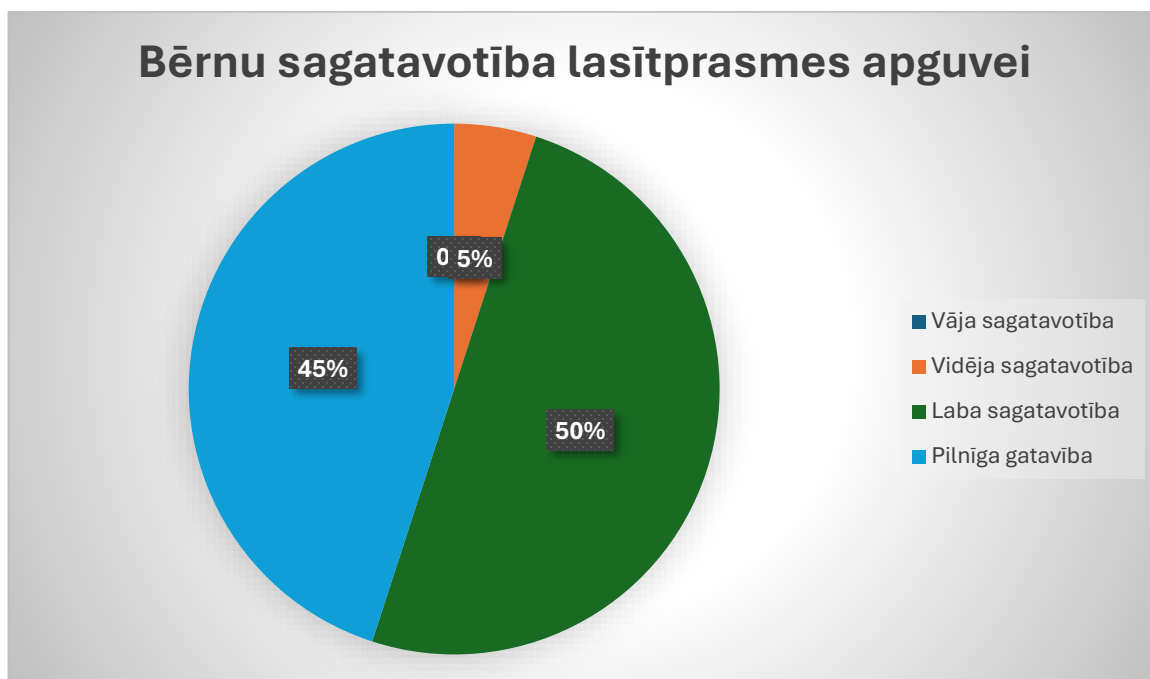
2.tabula. Bērnu lasītprasmes izvērtējums mācību procesā pētījuma sākumā

Respondents	Izrāda interesi par burtiem un lasīšanas procesu, izmanto dažādus materiālus lasītprasmes apguves procesā.	Pazīst skaņām atbilstošus burtus un saista tos vārdā.	Prot lasīt īsus teikumus tekstā un uztvert teksta saturu.	Atbild uz jautājumiem par tekstu	Atstāsta teksta notikumus	Punktu skaits kopumā
R1	4	3	3	3	3	16
R2	3	2	2	3	3	13
R3	3	3	3	3	3	15
R4	4	3	2	3	3	15
R5	4	4	4	3	4	19
R6	3	3	2	3	3	14
R7	3	2	2	3	2	12
R8	3	2	2	3	2	12
R9	2	3	1	2	1	9
R10	2	3	2	3	2	12
R11	3	3	2	3	2	13
R12	3	3	3	3	3	15
R13	3	2	2	2	2	11
R14	4	3	3	3	2	15
R15	3	3	3	3	3	15
R16	4	4	4	4	4	20
R17	2	3	2	2	2	11
R18	4	4	4	4	3	19
R19	3	2	2	3	3	13
R20	2	2	2	2	3	11

Bērnu izvērtējumu var sadalīt 4 grupās.

- 0-5p Prasmju līmenis atbilst vājai sagatavotībai lasītprasmes apguvē
- 6-9 Prasmju līmenis atbilst vidējai sagatavotībai lasītprasmes apguvē
- 10-14 Prasmju līmenis atbilst labu sagatavotību lasītprasmes apguvē
- 15-20 Prasmju līmenis atbilst pilnīgai sagatavotībai lasītprasmes apguvē

Bērnu sagatavotība lasītprasmes apguvei

3. Attēls Bērnu lasītprasmes izvērtējums mācību procesā pētījuma sākumā

Konkrētajā X pirmsskolas grupā, kurā tika veikts pētījums, nebija neviena bērna ar vāju sagatavotību lasītprasmes apguvē. 50% jeb 10 no respondentiem ir pilnībā gatavi apgūt un pilnveidot lasītprasmi, 1 no respondentiem jeb 5% no grupas ir ar vidēju sagatavotības līmeni, 9 respondenti jeb 45% grupas bērnu ir labi sagatavoti lasītprasmei. Iegūtie rezultāti tika pārrunāti ar grupas pedagogu, kā arī tika veiktas pārrunas par bērnu prasmēm lasītprasmes sakarā.

Lasīšanas paradumus veicina tādas vides radīšana- pieeju grāmatu klāsts, pieaugušie, kas rada priekšzīmi bērniem, un arī cieņa pret lasītājiem un viņu interesēm tekstu izvēlē sekmēšana (Pieper, 2017; Laškova, Ročāne, 2023). Pedagoģiskajā vērojumā tika raksturots katrs respondents, viņa intereses, stiprās un vājās puses mācību procesā, kā arī bērna rakstura iezīmju, kas ietekmē bērna mācīšanās procesu un pieredzi, raksturojums. 5-6 gadu vecumā bērniem parādās specifiskas intereses, kas ir teicams motivators mācību sakarā, piemēram, respondenti, kuriem visvairāk patīk un interesē tēma par transporta līdzekļiem, labprātīgi izvēlas ar šo tēmu saistītus materiālus. Ja bērns ir ieinteresēts izpētīt un iepazīt materiālu digitālā vai tradicionālā formātā lasītprasmes kontekstā, bērns jūt motivāciju un aktīvi iesaistās un mācās. Ir svarīgi, ka bērna mācību vidē, lasīšana kļūst par bērna brīvu izvēli, nevis uzspiestu darbību (Laškova, Ročāne, 2023). Kā novērojams pedagoģiskajā vērojumā, ir bērni, kuri izrāda pretestību pedagoga piedāvātām aktivitātēm. Viens no uzskatāmiem piemēriem šajā kontekstā ir, ka bērnu neinteresē konkrētās grāmatas tēma, kur bērnam nav intereses un bērns neizjūt personisku vajadzību lasīt. To iespējams

risināt, saistot ar bērnam interesējošiem faktoriem, piemēram, ja bērnam nepatīk grāmata drukātajā formā, to var piedāvāt digitālā formātā, saistīt grāmatas saturu ar bērnam interesējošu tēmu, piemēram, ja bērnam patīk transporta līdzekļi, bet nepatīk pasaka “Kukulītis”, bērnam var piedāvāt aktivitāti, izdomāt, kāds transporta līdzeklis piestāvētu katram pasakas varonim. Šāda aktivitāte var sekmēt bērna interesi izlasīt grāmatu, iepazīt ilustrācijas, un transformēt informāciju no pasniegtās, uz radošu, izzinošu un sev noderīgu.

Tikpat svarīgi ņemt vērā ģimenes faktoros. Pētījuma novērojuma ietvaros noskaidrots, ka ir bērni, kuri aug bilingvālā jeb divvalodīgā ģimenē, bērni kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda, un kuri ģimenē runā svešvalodā, kā arī bērni, kuri ir atgriezušies no ārzemēm, un no jauna apgūst latviešu valodu. Vienlīdz augsti sasniegumi lasītprasmes attīstībā ir skolēniem, kuru lasīšanas aktivitātē vecāki iesaistījušies no bērnu 3-4 gadu vecuma (IEA PIRLS pētījuma dati atspoguļo vecāku ietekmi uz bērna lasītprasmi, 2019). Ja ģimenē agrīni bērns tiek pieradināts pie lasīšanas, tā veidojas kā rutīna bērna dzīvē. Bibliotēku apmeklējums, regulāra bērna vides papildināšana ar vecumposmam un interesēm atbilstošām grāmatām, kā arī rotaļas formāts kā izziņas metode, sekmē bērna interesi un vajadzības apzināšanos, lai iemācītos lasīt. IEA PIRLS pētījumā tika akcentēts, ka vecāku iesaiste- kopīgu spēļu spēlēšana, lasīšana kopā un rotaļas tiešā mērā ietekmē bērna attieksmi, vēlmi un vajadzību lasīt (IEA PIRLS pētījuma dati atspoguļo vecāku ietekmi uz bērna lasītprasmi, 2019).

Nākošajā nodaļā apskatīti digitālie mācību līdzekļi pētījuma ietvaros. Pētījuma ietvaros tika atlasīti un izmantoti gatavi digitāli mācību līdzekļi lasītprasmes sekmēšanai. Šie materiāli tika izvēlēti, pamatojoties uz bērnu prasmēm un zināšanām lasītprasmes apgūvē, kā arī atbilstoši bērnu spēju līmenim, bērnu interesēm un apgūstamajiem tematiem pirmsskolā.

2.2.2. Digitāli mācību līdzekļi lasītprasmes apguvē pētījuma ietvaros un to saistība ar bērnu lasītprasmes attīstību

Pedagoģiskā novērojuma ietvaros un pārrunās ar grupas pedagogu, tika secināts un novērots, ka vairums lasītprasmes apguvei lietošanai un izmantošanai paredzēto materiālu ir grāmatas, darba burtnīcas un izdrukātie materiāli, tostarp, didaktiskās spēles, kartīšu spēles, vārdu loto, bingo, kā arī pārtikas produktu iepakojumi, bukleti un sēklu iepakojumi. Grupā pieejama runājošā siena, uz kuras informācija par apgūstamo mēneša tēmu, kas papildināa gan ar tekstu, kur izvietoti bērnu jautājumi apgūstamās tēmas ietvaros, atslēgvārdi, kā arī papildus informācija- nozīmīgi svētki mēnesī, d

OECD pētījumā par skolēnu lasītprasmi digitālajā vidē, tika konstatēts, ka augstākie sasniegumi tiem skolēniem, kuri vienādi bieži lasa grāmatas papīra formātā un digitālās ierīcēs (OECD skaidro skolēnu lasītprasmi digitālajā vidē, 2021) . Tātad, efektīvas lasītprasmes apguvē un nostiprināšanā ir svarīgi izmantot dažāda veida līdzekļus, kas paplašina bērnu redzesloku par veidiem, kā uzņemt, apstrādāt un nodot informāciju, kā arī palīdz attīstīt digitālās prasības un pašvadītas mācīšanās kompetences. Lai šīs prasmes nostiprinātu, ir jāintegrē gan digitāla, gan drukāta satura materiāli, kas pieejami grupas vidē, bērnu individuālam vai frontālam darbam pirmsskolā.

Pētījuma plānā viens no uzdevumiem bija izvēlēties pirmsskolas vecuma bērnu vecumposmam, vajadzībām un interesēm atbilstošus, digitālus mācību līdzekļus lasītprasmes apguves procesā un pārbaudīt to ietekmi lasītprasmes apguvi. Tika izvēlēti gatavi digitāli materiāli, kas veidoti atbilstoši bērnu prasmēm pirmsskolas trešajā posmā, kā arī, kas aptver uzdevumus lasītprasmes attīstības veicināšanu.

Izvēlēti tika tie digitālie materiāli, kuru uzdevumi un mērķi saistās ar lasītprasmes apguves un tās prasmju nostiprināšanu, kas sekmē tālāku lasītprasmes progresu. Pētījuma mērķis bija atrast tādus materiālus, kurus bērni nav lietojuši un tie nav bērniem pazīstami, kā arī materiālus, kas lietojami universāli, un atbilst gan meiteņu, gan zēnu interesēm.

Spēle – burtu jūklis- “Atrodi vārdus”

4.Attēls. “Burtu jūklis” (Valoda 2024)

Šī ir spēle, kas pieejama internetā, un spēlējama uz datora, taču to var arī izdrukāt un lietot reālajā dzīvē. Spēlē var izvēlēties pedagogam vai skolotājam interesējošas tēmas- apģērbs, mājas, svētki, laukos, “es esmu un skolēns” un citas. Spēles uzdevums ir burtu jūklī atrast atslēgas vārdus par izvēlēto tēmu. Uzspiežot uz burtiem, to šūna maina krāsu, lai atrasto vārdu iekrāsotu, bērnam ir jāuzklikšķina uz katru no vārda burtiem. Kā atbalsta materiāls, sānu joslā ir redzams gan atrodamais vārds, gan arī maza ilustrācija, kas paskaidro vārdu. Šo materiālu var lietot gan bērns individuāli, gan sadarbojoties pārī. Sarežģītību uzdevumā rada tas, ka daži vārdi ir meklējami pa diagonāli. Tāpat gan bērns pats, gan skolotājs, var sekot līdzi taimerim materiāla augšpusē, lai novērtētu, cik ātri bērns spēj atrast vārdus burtu jūklī, kā arī cik ilgu laiku darbs aizņem. Kad bērns atrod un iezīmē meklēto vārdu, tiek atskaņota arī vārda precīza izruna, kā apstiprinājums, ka bērns ir vārdu atradis pareizi.

Sasniedzamais rezultāts: Atrod un lasa vārdus burtu jūklī, paskaidro vārdu nozīmi.

Pozitīvie faktori šī digitālā materiāla izmantošanā:

- Materiāls ir pieejams bez maksas, kā arī to var izmantot gan frontālā darbībā, kur skolotājs iezīmē bērnu nosauktos vārdus, bet bērni, piemēram, izmantojot interaktīvo tāfeli, var parādīt, kur vārds atrodas, to var izmantot bērns individuāli, vai darbā pārī/grupā;
- Materiāls veicina roku-acs koordināciju, jo ar peles kursoru ir jāatrod un jānoklikšķina uz nepieciešamajiem burtiem;
- Materiālu var izmantot drukātā formātā un digitāli;
- Bērni papildina vārdu krājumu;

- Vārdi ir rakstīti ar drukātiem burtiem, to nozīmi ilustrē bērniem saprotams attēls/zīmējums;
- Veicina koncentrēšanās prasmes (bērnā ir jāfokussējas uz burtu jūkli, izmantojot esošās prasmes un zināšanas, jāmeklē vārdi);
- Materiāls ir krāsains un uzmanību piesaistošs.

Negatīvie faktori šī digitālā materiāla izmantošanā:

- Pirmsskolā nav iespējams nodrošināt iespēju katram bērnam darbu pie datora individuāli, materiāltehniskā nodrošinājuma trūkuma dēļ, kā arī ņemot vērā drošības apsvērumus, gan bērnu, gan tehnikas;
- Spēles izpildes ātrums ir atkarīgs no bērnu individuālajām spējām;
- Laika trūkums pirmsskolas ikdienas dienas ritējumā;
- Bērni, kuriem ir grūti kontrolēt emocijas, var kļūt nervozi, ja neizdodas atrast vārdu, vai aktivitātei patērēts ilgāks laiks kā citiem;
- Bērnam var būt grūtības orientēties burtu jūklī;
- Digitālā materiāla lietojums pārmērīgi vai nesamērīgi var sekmēt intereses zudumu un vēlmi strādāt ar cita veida materiāliem.

5. Attēls. Bērns darbojas ar digitālo materiālu "Atrodi vārdu" lasītprasmes apgūvē

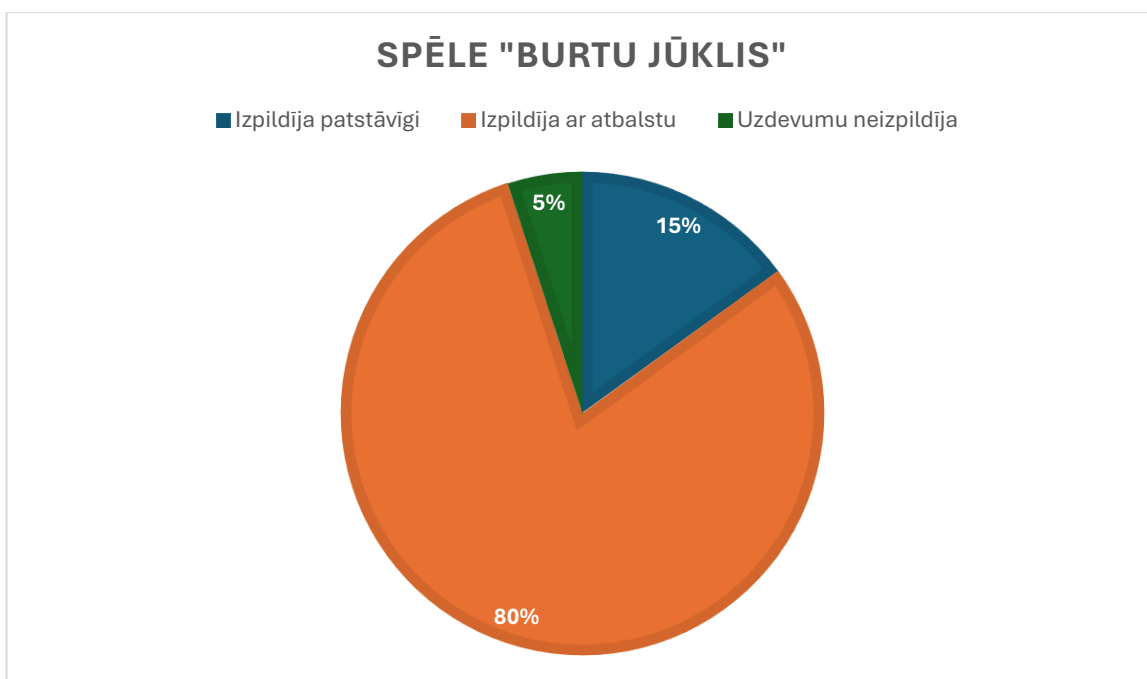
Digitālais materiāls tika izvēlēts un izmantots, lai pilnveidotu prasmi pazīst skaņām atbilstošus burtus un saistīt tos vārdā. Bērniem šis materiāls patika un bija interesants, jo radīja arī vēlmi sadarboties. Bērni, kuri ir spējīgāki, ar prieku palīdzēja tiem, kuriem tik labi neveicās, kā arī tika veicināta solidaritāte, kur aktivitātē iesaistījās visi grupas bērni, ar vēlmi palīdzēt, ja tas nepieciešams.

Bērnu spēja darboties ar šo digitālu materiālu, tika izvērtēta 3 aspektos:

- Uzdevumu pareizi izpildīja patstāvīgi, bez pieaugušā vai citu bērnu iesaistes;
- Uzdevumu pareizi izpildīja ar pieaugušā vai citu bērnu atbalstu
- Uzdevumu neizpildīja un-darbā nepiedalījās .

3.tabula. Bērnu snieguma izvērtējums ar digitālo materiālu “Burtu jūklis”

	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20
Izpildīja patstāvīgi					x											x		x		
Izpildīja ar atbalstu	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x		x	
Uzdevumu neizpildīja																				x

6.attēls. Bērnu snieguma izvērtējums ar digitālo materiālu “Burtu jūklis”

Digitālo materiālu “Atrodi vārdu” bērni iepazīna un izmantoja pirmo reizi. 80% jeb 16 grupas bērnu uzdevumu izpildīja pareizi ar pieaugušā vai citu bērnu palīdzību, 15% jeb 3 grupas bērni

spēja uzdevumu izpildīt patstāvīgi un bez atbalsta, kā arī to veica bez kļūdām. 5% jeb 1 no grupas bērniem uzdevumu veikt kategoriski atteicās, taču piedalījās, vērojot, kā veicas pārējiem grupas biedriem.

Digitālā materiāla izmantošanas mērķis bija arī radīt patīkamas emocijas un pozitīvu pieredzi. Bērniem tika piedāvāts analogs mācīšanās veids, kā arī rādīts piemērs, kā digitālās tehnoloģijas un interneta rīkus, var izmantot mācīšanās vajadzībām un mācībām. Lasītprasmes procesu virza mācību vide, kas respektē bērna vajadzības, un rada interesi un vēlmi izzināt apkārtējo pasauli (Bazens, 2008; Zariņa, 2019). Tā, kā šī bija bērnu pirmā pieredze ar digitāla materiāla lietojumu, ir pamatota vajadzība pēc atbalsta un palīdzības, kā arī lai realizētu izvirzīto mērķi uzdevuma veikšanā.

Interaktīvs video- Ulda Ausekļa dzejolis “Kaķis ada zeķes zaķim”

7.Attēls Interaktīvs video- Ulda Ausekļa dzejolis “Kaķis ada zeķes zaķim” (Atbalsts Izcilībai, 2024)

Šis digitālais materiāls tika izvēlēts, jo tajā ietverti vairāki interaktīvi uzdevumi. Pirmkārt, bērns tiek iepazīstināts ar Ulda Ausekļa dzejoli “Kaķis ada zeķes zaķim” vizuālā formātā. Latviešu tautas rakstnieku daiļdarbu izmantošana, īpaši dzejoļu un tautas dziesmu, ir īpaši svarīga bērnu kā latviešu identitātes veicināšanai, vērtību un tikumu izpratnei. Dzejolis ir īss, bagātīgs ar atskaņām. Šī uzdevuma veikšanā var iesaistīties visi bērni vienlaicīgi, kā arī tiek trenētas prasmes atbildēt uz jautājumiem par teksta saturu, veicinātas atstāstīšanas prasmes un prasme uztvert vizuālo informāciju kā lasāmu materiālu. Tiek nostiprinātas bērnu prasmes klausīties un atbildēt uz jautājumiem par lasīto, kā arī veicināti atmiņas procesi, atkodējot attēlos “noslēptos” vārdus. Lai noturētu bērnu uzmanību, ir integrēti arī uzdevumi, kur bērniem ir jāsaliek vārds no pieejamiem

burtiem. Materiālu var izmantot daudzveidīgi. Iepazīstināšanas fāzē var integrēt šo materiālu, kas piesaistīts bērna uzmanību un ieinteresētību.

Sasniedzamais rezultāts: Klausās Ulda Ausekļa dzejoli “Kaķis ada zeķes zaķim”, atbild uz izvirzītajiem jautājumiem, seko un lasa video atspoguļoto informāciju.

Pozitīvie faktori digitālā materiāla izmantošanā:

- Tas ir pieejams bez maksas;
- Materiāls ir video formātā un ir interaktīvs, nav nepieciešama individuāls materiāltehniskais nodrošinājums;
- Attīsta prasmi klausīties un atbildēt uz jautājumiem par dzirdēto tekstu;
- Trenē prasmes “lasīt” attēlus;
- Var izmantot lasīšanai korī vai visai grupai kopā;
- Pilnveido prasmi atstāstīt notikumus;
- Rada bērniem lietotāja pieredzes iespēju, jo bērnam ir jāsaliek “paslēptie vārdi”;
- Vērš uzmanību pareiza vārdu locījuma lietošanai;
- Bērni dzird izteiksmīgu lasījumu.

Negatīvie faktori digitālā materiāla izmantošanā:

- Dzejolis dažiem bērniem var šķist vienveidīgs, jo daudzi vārdi atkārtojas, mainās to secība;
- Ja bērni uzvedas skaļi un trokšņo digitālā materiāla lietošanas laikā, pazūd dzejoļa satura izpratne, kā arī bērni nesadzird jautājumus par tekstu;
- Bērniem uzdevums var būt par vieglu.

8. Attēls bērns vēro un izpilda uzdevumus interaktīvā video- Ulda Ausekļa dzejolis “Kaķis ada zeķes zaķim” (Atbalsts Izcilībai, 2024)

- Bērnu spēja darboties ar šo digitālo materiālu tika analizēta pēc 3 kritērijiem:
- Bērns lasa dzejoļa tekstu, stāsta par notiekošo tekstā.
- Lasa dzejoļa tekstu, atbild uz jautājumiem par tekstu
- Darbā neiesaistās.

4. Tabula Bērnu snieguma izvērtējums ar digitālo materiālu- interaktīvu video “Kaķis ada zeķes zaķim”

	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R1 0	R1 1	R1 2	R1 3	R1 4	R1 5	R1 6	R1 7	R1 8	R1 9	R2 0
Lasa dzejoļa tekstu un stāsta par notiekošo .	X	X	X	X	X	X		X		X	X	X			X	X	X	X	X	X
Lasa dzejoļa tekstu, atbild uz jautājumiem par tekstu.							X		X				X	X						

Nepiedalās aktivitātē.																				
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Attēls Bērnu snieguma izvērtējums ar digitālo materiālu- interaktīvu video

“Kaķis ada zeķes zaķim”

Pētījuma ietvaros var secināt, ka interaktīvais video radīja plašāku bērnu atsaucību, kas skaidrojams ar video formātu, kurā ietverti gan vizuālie līdzekļi, kas bērniem patīk un rada interesi, bet arī literārais darbs, ko bērni lasa caur simboliem, un klausās diktora lasījumā. Bērni, kuri atbildēja uz jautājumiem par tekstu, nespēja vai negribēja precīzi stāstīt par notiekošo, tāpēc analogi, pedagogs uzdeva bērnam jautājumus, lai izvērtētu bērna izpratni par dzirdēto/lasīto. Tā, kā dzejolis ir vienkāršs, vienveidīgs, bērniem tas bija interesants, jo tajā ietvertas atskaņas, un attēli, kas saistīti ar tekstu nedaudz mainījās dažādos kadros.

**Noklausies vai izlasi pasaku! Sakārto
ilustrācijas atbilstoši pasakas
sižetam!**

*Reiz dzīvojis kāds puisis —
varens koklētājs, apbrīnojams
dziedātājs. Kad viņš koklējis un
dziedājis, tad putni salaidušies
bariem klausīties un niknākie
zvēri palikuši kā jēri.*

*Reiz puisis naktī apmaldījies
mežā un nevilšus iekritis vilku
bedrē. Vilks savām zvērojošām
acīm nācis puisim pretī un
taisījies, zobus šņakstinādams,
nabadziņu plosīt.*

*To redzēdams, puisis sācis koklēt
un dziedāt. Acumirkli vilks
aptupies puisim iepretim, kaucis
jaukajām skaņām līdz un
nedarījis nekā ļauna.*

*Gaismiņā puisis izlēcis no
bedres un gājis uz mājām, bet
vilks, tecēdams kā sunītis
nopakaļus, pavadījis lielo
koklētāju līdz vārtiem un
negrībējis nemaz vairs uz mežu
atpakaļ griezties.*

Vēl attēli

10. attēls Digitālais materiāls “Sakārto Ilustrācijas” (Atbalsts izcilībai, 2024)

Sasniedzamais rezultāts: Bērns izlasa vai noklausās pasaku, atspoguļo teksta notikumu secību, sakārtojot attēlus atbilstošā secībā.

Digitālais materiāls apvieno gan audio materiālu, gan iespēju lasīt tiešsaistē, kā arī ar kursoru, izmantojot roku-acs koordināciju, sakārtot attēlus atbilstošā secībā, balstoties uz izlasīto informāciju. Bērni, kuri jau ir prasmīgi lasītāji, var paši izlasīt tekstu, bet tie, kuri ir lasīšanas apguves procesā, var noklausīties tekstu tiešsaistē un sekot līdz runātāja vārdiem. Dotais teksts ir viegli saprotams, tajā nav sarežģītu vārdu un notikumu. Šo materiālu var izmantot diskusijas formātā, runājot par drosmi, gudrību un draudzību.

Pozitīvie faktori šī digitālā līdzekļa lietojumā:

- Tie ir pieejami bezmaksas un lietojami gan tiešsaistē, gan var tikt izdrukāti;
- Materiālu var izmantot gan tie, kuri jau prot lasīt, gan, izmantojot audio ierakstu, lasīšanas procesā var piedalīties kā klausītāji un sekot līdz tekstam.
- Digitālajā materiālā ietverts pasakas stāstījums audio formātā, pati pasaka kā teksts, kas sakārtota secīgi, un bērns varētu saprast, kā rit notikumu attīstība;

- Pasakas notikumi ir interesanti, tajos iekodētas vērtības un tikumi;
- Bērns var novērtēt savas prasmes, sakārtojot pasaku raksturojošās bildes pareizā notikumu secībā, ko izvērtē pati lietotne;
- Attēli ir vizuāli pievilcīgi un tajos skaidri saprotams, kas notiek.
- Pasakas ilgums atbilst bērna intereses noturīgumam

Negatīvie faktori šī digitālā līdzekļa lietojumā:

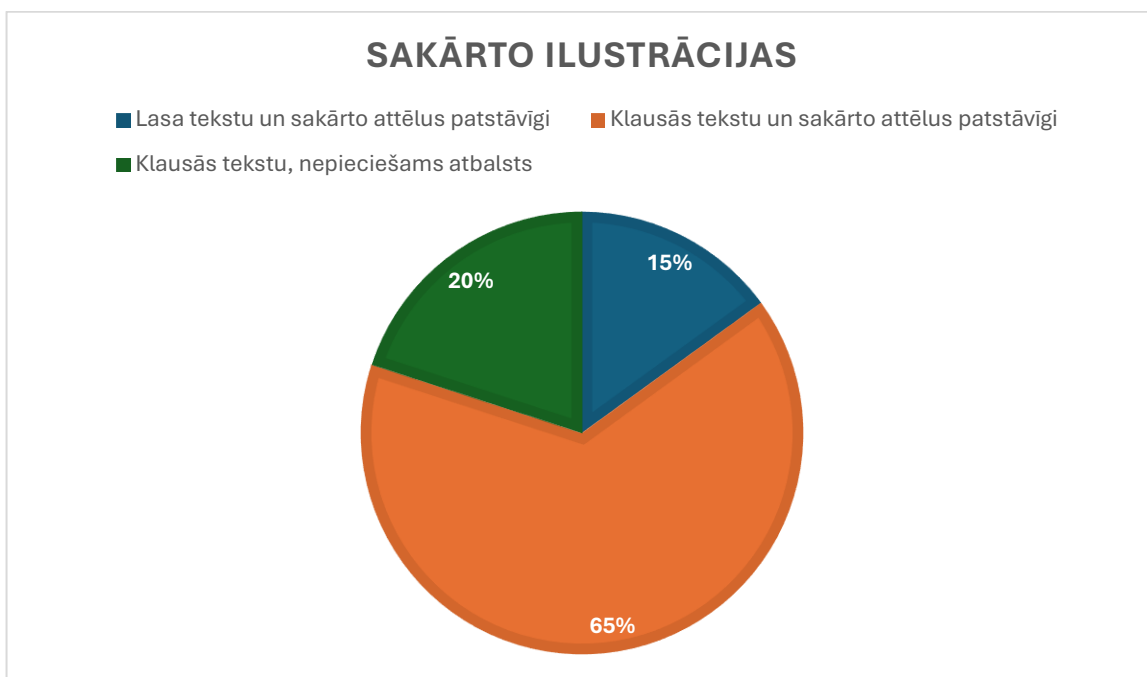
- Bērniem, kuri prot lasīt, audio lasījums var būt traucēklis;
- Lai izpildītu ietverto spēles uzdevumu- sakārtot attēlus- nepieciešami individuāla iespēja darboties katram bērnam.

Bērnu prasme darboties ar šo digitālo materiālu tika izvērtēta 3 līmeņos:

- Lasa tekstu un sakārto attēlus atbilstošā secībā patstāvīgi,
- Klausās tekstu, sakārto attēlus secībā patstāvīgi.
- Klausās tekstu, nepieciešams atbalsts attēlu sakārtošanai atbilstošā secībā.

5.Tabula Bērnu snieguma vērtējums ar digitālo materiālu “Sakārto Ilustrācijas”

Kritērijs	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13	R14	R15	R16	R17	R18	R19	R20
Lasa tekstu un sakārto attēlus patstāvīgi					X											X		X		
Klausās tekstu un sakārto attēlus patstāvīgi	X	X	X	X		X		X		X	X	X			X		X		X	X
Klausās tekstu un nepieciešams atbalsts attēlu sakārtošanai							X		X				X	X						

11. Attēls Bērnu snieguma vērtējums ar digitālo materiālu "Sakārto Ilustrācijas"

Patstāvīgi lasīt tekstu un salikt attēlus pēc notikumu secības bez pieaugušā palīdzības spēja izdarīt 3 no 20 bērniem, jeb 15% respondentu. Tā, kā vairums grupas bērnu vēl apgūst lasītprasmi un to pilnveido, 65% grupas jeb 13 bērnu grupā pasaku klausījās audio formātā, bet spēja patstāvīgi sakārtot attēlus secībā. 4 bērni grupā jeb 20% grupas bērnu bija nepieciešama palīdzība sakārtot attēlus loģiskā secībā. Var secināt, ka bērniem patīk, ja digitālajā materiālā iekļauti dažādu tipu vizuālie un audio materiāli. Pasakai atbilstošie attēli trenēja bērnu stāstītprasmi, jo bērni aktīvi diskutēja par redzamo un apmainījās ar viedokļiem, kāda būtu bijusi pareizā secība.

Pētījums ilga nepilnus divus mēnešus. Lielākā daļa pētījuma notika vērojot bērnus, lai izprastu, kā atrast un pielāgot viņu interesēm un vajadzībām saistošus materiālus, kas veicinātu lasītprasmes attīstību. Ja pētījuma sākumā bērni neizrādīja ļoti aktīvu ieinteresētību digitālo līdzekļu lietojumā lasītprasmes apgūvē, tad pētījuma gaitā atklājās, ka bērniem digitāle resursi patīk, jo tie ir kas jauns, viņi var piedalīties kā dalībnieki, kā arī ir dažādi veidi, kā pilnveidot bērnu prasmes, lai izkoptu lasītprasmi.

Izvērtējot bērnus atkārtoti, var secināt, ka pētījuma hipotēze: 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasme tiek sekmēta, ja izmanto digitāli radītus materiālus (video, interaktīvas spēles, didaktiskie materiāli digitālā formātā) un saturu apvienojumā ar tradicionāliem mācību līdzekļiem- ir

apstiprinājusies. Lasītprasmes ir uzlabojusies, ko sekmējusi bērnu ieinteresēšana digitālo un tradicionālo mācību līdzekļu lietošanā.

6.Tabula Bērnu lasītprasmes izvērtējums mācību procesā pētījuma noslēgumā

Respondents	Izrāda interesi par burtiem un lasīšanas procesu, izmanto dažādus materiālus lasītprasmes apguves procesā.	Pazīst skaņām atbilstošus burtus un saista tos vārdā.	Prot lasīt īsus teikumus tekstā un uztvert teksta saturu.	Atbild uz jautājumiem par tekstu	Atstāsta teksta notikumus	Punktu skaits kopumā
R1	4	4	3	4	3	18
R2	4	3	3	4	3	17
R3	4	3	3	3	3	16
R4	4	3	2	4	3	16
R5	4	4	4	3	4	19
R6	3	3	2	3	3	14
R7	4	3	2	3	2	14
R8	3	2	2	3	2	12
R9	3	3	1	2	2	11
R10	3	3	2	4	3	15
R11	3	3	2	3	2	13
R12	3	3	3	3	3	15
R13	3	3	3	3	2	14
R14	4	3	3	4	2	16
R15	4	3	3	4	3	17
R16	4	4	4	4	4	20
R17	3	3	2	2	2	12
R18	4	4	4	4	4	20
R19	4	2	2	3	3	14
R20	3	3	2	2	3	13

Pētījuma sākumā tika izvirzīti divi pētījuma jautājumi. Pirmais jautājums- Kādas metodes un līdzekļi tiek izmantoti lasītprasmes apguvē pirmsskolā? Pēc novērotā pedagoģiskajā vērojumā, secināms, ka bērniem grupas vidē ir brīvi pieejami dažāda veida informācijas un teksta materiāli, kas tiek atlasīti un piemēroti pēc apgūstamās mēneša tēmas. Bērniem brīvi pieejamas pasaku, dzejoļu grāmatas, grāmatas ar attēliem, enciklopēdijas, komiksu grāmatas un daži žurnāli. Lai trenētu prasmi lasīt, grupas telpās atrodas dažādi materiāli- knaģu spēles, kartīšu spēles, kustīgais

alfabēts, smilšpapīra burti, zilbju kartītes, kā arī drukātas darba lapas, ar ko bērni strādā valodas jomu centrā vai pēc pašu iniciatīvas brīvajā laikā. Lielākā daļa šo materiālu nostiprina bērnu prasmes saistīt skaņas ar tām atbilstošiem burtiem, kā arī nostiprina bērnu prasmes saistīt vārdu ar attēlu. Bērni aktīvi izmanto un izrāda interesi par materiāliem, kas nostiprina vārddarināšanas prasmes, piemēram, no burtiem salikt vārdus un tos izlasīt. Bērniem, kuriem lasītprasme vēl tikai tiek pilnveidota, ir svarīgi mācēt saistīt skaņas, lai veidotu vārdus. Neatņemama ikdienas mācību procesa sastāvdaļa, ir stāstu un citu literāro darbu apspēle, lasījums un analīze ikdienā, ar kuru palīdzību tiek bagātināta bērna pieredze ar dažāda veida literatūras žanriem, veicināta patriotisma izjūta par Latviju, kā arī tās lasot, izspēlējot un analizējot, bērni mācās par vērtībām, tikumiem un sabiedrību un pasauli kopumā.

Pētījuma ietvaros otrais jautājums bija par to, kā digitālos mācību līdzekļus var izmantot lasītprasmes veicināšanā pirmsskolā. Pētījuma ietvaros tika secināts, ka latviešu valodā ir pieejams plašs digitālo materiālu klāsts, tostarp spēles, raidieraksti un video, kas aptver dažādu tēmu loku, un ir izveidotas dažādas sarežģītības pakāpēs, lai bērni varētu attīstīt prasmes. Digitālie mācību līdzekļi kā spēles- “atrod burtu”, “saliec vārdu”- nostiprina bērnu prasmes saistīt burtu ar tam atbilstošu skaņu, saistīt skaņas vārdos un lasīt īsus vārdus, skaidrot to nozīmi. Šādu līdzekļu izmantojums ļauj bērnam mācīties no kļūdām, jo spēlēs iestrāda tūlītēja atgriezeniska saite, kas ļauj bērnam saprast, kas nav izdevies, un pie kā vēl jāpiestrādā. Vārdu darināšanas spēles digitālā formātā palīdz trenēt roku- acu koordināciju, kā arī pilnveido prasmes veidot vārdus un izprast to nozīmi, kas saistāms ar rakstītprasmes attīstību vienlaikus.

Ieteikumi digitālo līdzekļu izmantošanai lasītprasmes apguvei pirmsskolā

1. Radīt un pilnveidot pirmsskolas grupas vidi, kas bērnos dabīgi rada motivāciju lasīt un iepazīt dažāda veida un formas informāciju.
2. Rādīt bērniem pozitīvus un efektīvus veidus, kā izmantot digitālās tehnoloģijas un internetu kā mācību līdzekli.
3. Izpētīt, kādi resursi un materiāli digitālā formātā ir pieejami latviešu valodā un lasītprasmes veicināšanai pirmsskolā, un, atbilstoši grupas bērnu spējām un prasmju līmenim, tos integrēt ikdienas pedagoģiskajā darbībā, kas veicinās mācību procesa diferencēšanu, kā arī paplašinās bērnu redzesloku.
4. Informēt un ar bērniem pārrunāt drošības noteikumus, izmantojot tehnoloģiskas ierīces un interneta resursus, tostarp, veselības apdraudējumus, un psiholoģisko un fizisko drošību.
5. Iespēju robežās nodrošināt bērnam individuālu iespēju strādāt ar digitāla satura materiāliem, un sniegt bērnam atgriezenisko saiti par viņa veikumu un progresu.
6. Veicināt pozitīvu un veselīgu attieksmi par digitālo tehnoloģiju lietojumu pirmsskolas mācību procesā un ģimenē, veicot pārrunas ar vecākiem, kā arī pārrunājot ar bērniem jēgpilnu, drošu un mērķiecīgu digitālo tehnoloģiju lietojumu kā ieguvumu.
7. Tā, kā bērnu mācīšanās stili ir dažādi, un bērnu intereses ir dažādas, lai bērni būtu ieinteresēti, ir vērtīgi mācāmo saturu pasniegt bērniem interesējošā formātā, piemēram, ilustrējot pasaku, ko bērni dzird radio ieraksta lasījumā, un to apspēlēt ar spēlēm, diskusiju vai citāda veida aktivitātēm.
8. Veicināt vidi, kas rosina vēlmi apgūt lasītprasmi, organizēt un piedalīties lasītprasmi veicinošu pasākumu norisē- “Bērnu žūrija”, ekskursijas uz Latvijas Nacionālo bibliotēku, kā arī vietējo bibliotēku lasījums un radošās darbnīcas, kur bērni var uzzināt par to, kā digitālās tehnoloģijas izpaužas inovatīvu grāmatu un cita veida literatūras attīstībā.

Secinājumi

1. Lasītprasme ir būtiska prasme, lai indivīds spētu funkcionēt sabiedrībā, jo tā nodrošina autonomijas izjūtu, kā arī ļauj iegūt, apstrādāt un nodot tekstā informāciju citiem.
2. Lasītprasme nozīmē informācijas atkodēšanu, tostarp, tabulu, diagrammu, plakātu, reklāmu un citu tekstuālu materiālu uztveri un izpratni.
3. Bērna lasītprasmes attieksme veidojas no vides, kurā bērns aug, kā arī no paradumiem ģimenes lokā, un pieaugušā iesaistes bērna mācību procesā.
4. Latviešu valodā pieejamas dažādas mācību spēles, interaktīvi video un didaktiskās spēles digitālā formātā, ko var izdrukāt un lietot reālās dzīves darbībā, tās pakārtotas dažādiem pirmsskolas tematiem un sagrupētas pēc prasmju līmeņiem un bērnu vecumposma atbilstībai.
5. Lasītprasme nav mantota prasme, tās attīstība ir pakāpenisks process, kas ietver kognitīvo un emocionālo sfēru, kā arī veido attieksmi pret lasīšanu.
6. Bērnu interese par digitāliem mācību līdzekļiem nebija tūlītēja, jo tos ikdienas mācību procesā lieto reti. Piedāvājot bērniem dažāda veida digitālu mācību saturu, bērnu kļuva ieinteresēti un izrādīja vēlmi pamēģināt un darboties ar izvirzīto uzdevumu.
7. Bērnu attieksme par lasīšanu un lasītprasme kā prasme veidojas ģimenes paradumos, pētījumā tika secināts, ka labāki rādītāji ir tiem bērniem, kuru ģimenes aktīvi lasa, apmeklē bibliotēkas, kā arī darbojas individuāli ar bērnu, lai iemācītos un mācītu bērnam lasīt.
8. Atstāstīšanas prasme bērniem ir grūti apgūstama, jo tā ir specifiska prasme, kas ietver kognitīvo procesu darbību- atmiņu, iztēli, loģiku. Lai bērns prastu atstāstīt, viņam ir jāprot klausīties, strukturēt informāciju pēc tās nozīmības, kā arī sevi pašregulēt un noturēt uzmanību gan lasīšanas procesa laikā, gan pēc.
9. Lasītprasmes apguves procesā ir svarīga, gan lasītprasmes apguves tehnika, gan lasītprasmes apguves materiāls, kā piemērotību izvērtē, pēc bērnu spējām, interesēm un mācīšanās vajadzībām.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. Alexander, B., Adams Becker, S. and Cummins, M. (2016). *Digital Literacy: An NMC Horizon Project strategic brief*. Austin, Texas: The New Media Consortium.
2. Alsberga, M., Antiņa, I., Dortāne, R., Frolova, I., et al (2016) Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmas īstenošanai. Valsts izglītības satura centrs. Pieejams: [met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf](#)
3. Anisimova, E. (2020) *Digital Literacy of Future Preschool Teachers*. Journal of Social Studies Education Research. Pieejams: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1251924.pdf>
4. Anspoka, Z., Birzgale, E., Dzērve, I., Helmane, I., Leite, I. (2011) *Sākam mācīties! Skolotāja grāmata*. Rīga: Lielvārds.
5. Anspoka, Z., Tūbele, S. (2015). *Lingvodidaktika. Latviešu valoda 1.-6. klasē. Monogrāfija*. LVA. SIA PNB Print
6. Atbalsts izcilībai (2024) *Kaķis ada zeķes zaķim*. Pieejams: [Kaķis ada zeķes zaķim – Atbalsts izcilībai](#)
7. Atbalsts izcilībai (2024) *Sakārto ilustrācijas*. Pieejams: [Sakārto ilustrācijas – Atbalsts izcilībai](#)
8. Atbalsts izcilībai (2024). *Lasītprasme*. Pieejams: [Lasītprasme – Atbalsts izcilībai](#)
9. Atbalsts izcilībai. (2020) *Vienaudžu mācīšanās lasītprasmes veicināšanai pirmsskolā*. Pieejams: [Pirmsskolas uzdevumi – Atbalsts izcilībai](#)
10. Auziņa, U. (2014). *Kas ir laba lasītprasme un kā to sākt veidot?* Pieejams: <http://latviansonline.com/kas-ir-laba-lasitprasme-un-ka-to-sakt-veidot/>
11. Auziņš, E. (2024) *Bērnu psiholoģija – bērnu psihologiem, vecākiem, ģimenēm*. Maskava: Litres.
12. Baha, V. (2005) *Mācies ar prieku! Pirmsskolas skolotāja grāmata*. Rīga: Pētergailis.
13. Batič, J. (2018) *Reading Picture Books in Preschool and Lower Grades of Primary School*. Pieejams: [\(PDF\) Reading Picture Books in Preschool and Lower Grades of Primary School](#)
14. Bazens, T. (2008). *Efektīvas mācīšanās rokasgrāmata*. Rīga : Jāņa Rozes apgāds.
15. *Children and Technology: Positive and Negative Effects* (2022). Pieejams: <https://online.maryville.edu/blog/children-and-technology/>
16. Dardedze (2024) *Bērnu attīstība dažādos vecumposmos*. Pieejams: [Bērnu attīstība dažādos vecumposmos - Centrs Dardedze](#)

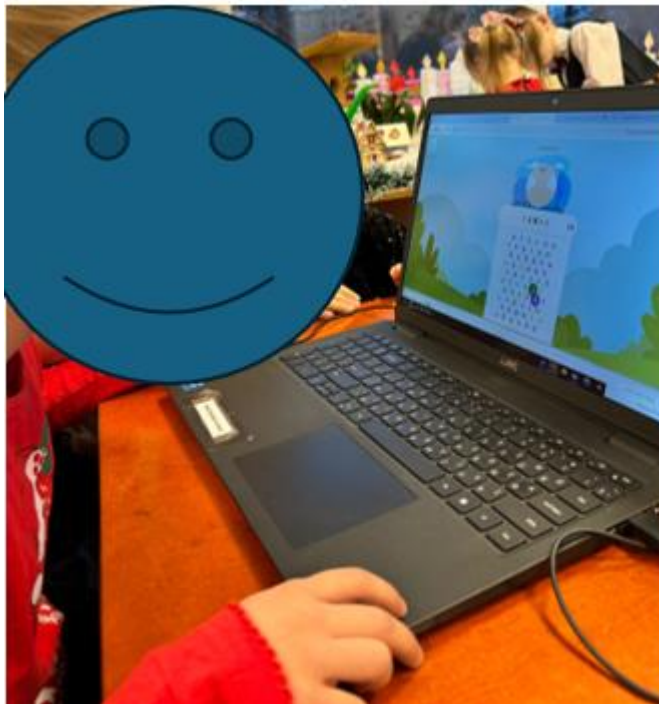
17. Geske, A., Ozola, A. (2007). Skolēnu sasniegumi lasītprasme Latvijā un pasaulē.
Pieejams: [lasitprasme-A.indd](#)
18. Gould, T. (2017) *Supporting early literacy development. Exploring best practice with 2-3 year olds*. Anglija: Bloomsbery Publishing.
19. Hasbrouck, J. (2021) *Understanding Multimodal Instruction in PreK-5 Literacy*.
Pieejams: [Understanding Multimodal Instruction in PreK-5 Literacy | Inspired Ideas](#)
20. IEA PIRLS pētījuma dati atspoguļo vecāku ietekmi uz bērna lasītprasmi (2019) Izglītības un zinātnes ministrija. Pieejams : [IEA PIRLS pētījuma dati atspoguļo vecāku ietekmi uz bērna lasītprasmi | Izglītības un zinātnes ministrija](#)
21. International Literacy Association. (2019). *Digital resources in early childhood literacy development* . Newark, DE. Pieejams: [Digital Resources in Early Childhood Literacy Development](#)
22. Jisc (2014) *Building digital capability*. Pieejams: [Building digital capability - Jisc](#)
23. Krastiņa, L., Otomere, A., Vaivade, V., Valdmāne, L. (2019) *LVA metodikas skolas izdevums latviešu valodas skolotājiem diasporā*. Latviešu valodas aģentūra. Pieejams: <https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/PUPA-5-2019.pdf>
24. Kriekšis, A., Anspoka, Z. (2020) *Sākumskolēna- lasītāja raksturojums: problēmas un risinājumi*. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION .Internacionālā Zinātniskā Konference III izdevums.
25. Laškova, A., Ročāne, M. (2023) Lasītprasmes mūsdienu aktualitāte: attīstīšanas šķēršļi un ieguvumi mācību procesā pamatskolā no 7. Līdz 9. Klasei. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 26th, 2023. 623-632
26. Latviešu literārās valodas vārdnīca (1972-1996) Rīga: Zinātne.
27. Latvijā veidojams digitālai lasītprasmei pielāgots saturs(2023). Izglītības un zinātnu ministrija. Pieejams: [Latvijā veidojams digitālai lasītprasmei pielāgots saturs | Izglītības un zinātnes ministrija](#)
28. Marklund, L. (2020) *Digital Play in Preschools. Understandings for Educational Use and professional learning*. Pieejams: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1414159/FULLTEXT02.pdf>

29. Marsh, J. (2016) *The Digital Literacy Skills and Competences of Children of Pre-school Age*. Pieejams: https://eprints.whiterose.ac.uk/111058/1/3_MED-Novembre%20%281%29.pdf
30. Ministru Kabineta noteikumi (2018) *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem*. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 30.11.2018.
31. Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem (2018) Ministru Kabinets. Pieņemts 21.11.2018. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
32. OECD pētījums skaidro skolēnu lasītprasmi digitālajā vidē (2021). Valsts izglītības un saturs centra. Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/oecd-petijums-skaidro-skolenu-lasitprasmi-digitalaja-vide>
33. Ozola, A., Geske, A., Kampmane, K. (2019) *Starptautiskā lasītprasmes novērtēšanas pētījuma PIRLS 2021 pirmie rezultāti*. Rīga: Latvijas Universitāte. Pieejams: https://www.ipi.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/ipi/PIRLS_2021_nacionalais_zinojums_ar_vakiem.pdf Skatīts 6.06.2024
34. Pieper, K. (2017). *Reading for Pleasure: A Passport to Everywhere*. Independent Carmarthen: Thinking Press an imprint of Crown House Publishing.
35. Rosenfeld, D. (2022) *Digital Resources for Play-based Learning in Preschool*. Edutopia. Pieejams: [Digital Resources for Play-Based Learning in Preschool | Edutopia](#)
36. Rubene, Z. (2024) *Digitālā bērnība*. Rīga: Jānis Roze.
37. Sefton-Green, J., Marsh, J., Erstad, O., & Flewitt, R. (2016). *Establishing a research agenda for the digital literacy practices of young children: A White Paper for COST Action*. Pieejams: <http://digilitey.eu/wpcontent/uploads/2015/09/DigiLitEYWP.pdf>
38. Skujiņa, V., Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., Šalme, A. (2011). *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LVA.
39. Svence, G. (2019) *Bērnu runas attīstība pirmsskolas vecumā*. Pieejams: [SVENCE Berna runas attistiba](#)
40. The Lancet Child & Adolescent Health (2018) *Growing up in a digital age. Benefits and risks*. Pieejams: [https://www.thelancet.com/journals/lanchi/article/PIIS2352-4642\(18\)30002-6/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanchi/article/PIIS2352-4642(18)30002-6/fulltext)

41. Tsulaia, N. (2023) *Constructivism as a theory of learning (foundations and significance)*. Pieejams: [\(PDF\) Constructivism as a theory of learning \(foundations and significance\)](#)
42. Unicef (2020) *Digital Literacy for Children: Exploring Definitions and Frameworks*. Pieejams: <https://www.unicef.org/innocenti/media/1216/file/%20UNICEF-Global-Insight-digital-literacy-scoping-paper-2020.pdf>
43. Valoda.lv (2024) *Bilžu vārdnīca*. Pieejams: [Digitālā Vārdnīca](#)
44. Valoda.lv (2024) *Burtu jūklis*. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/speles/atrodi_vardus_real.html
45. Zariņa, S. (2019) *Lasītprasme un tās attīstības īpatnības pirmsskolā*. Pieejams: [Microsoft Word - SANDRA ZARIŅA.docx](#)

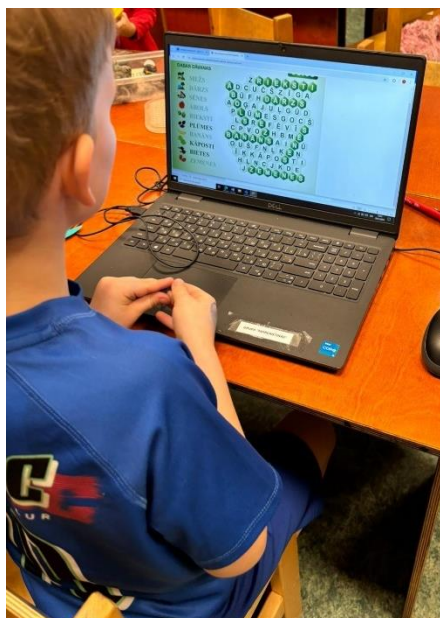
Pielikumi

1. Pielikums

1. Attēls. Bērna darbība ar digitāliem mācību līdzekļiem.

2.pielikums

2.attēls Bērna darbība ar digitāliem mācību līdzekļiem

Bakalaura darbs „*Digitālie līdzekļi lasītprasmes apguvei 5-6 gadus veciem bērniem pirmsskolā*”
izstrādāts Latvijas Universitātes Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: *Līva Sabīne Kažmere.*

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: _____

(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

ŠIS DARBS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA
ZĪMOGU.